

บทที่ 3

หลักกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการไต่สวนมูลฟ้องถือได้ว่ามีความสำคัญมากประการหนึ่งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาญาฉบับแก้ไขปรับปรุง พ.ศ. 115 มีการกำหนดบทบัญญัติอื่นเกี่ยวกับการดำเนินการในชั้นไต่สวนมูลฟ้องไว้ และถือเป็นการเกิดแนวคิดขึ้นใหม่ในอดีตและถือเป็นการกำหนดให้มีการไต่สวนมูลฟ้องอันเป็นมาตรการในการตรวจสอบอำนาจในการจับกุมและอำนาจในการขังผู้ต้องหาหรือจำเลยของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยกฎหมายได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นต้องส่งตัวผู้ที่ถูกจับกุมหรือจำเลยมาส่งศาล เพื่อให้ศาลได้ทำการไต่สวนพยานหลักฐานว่าคดีนั้นๆ หรือข้อกล่าวหาอันนั้นมีมูลเพียงพอที่จะเอาตัวผู้ต้องหาส่งผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้สอบสวนหรือพิจารณาต่อไปหรือไม่ ถ้าหากว่าถ้อยคำของพยานหรือหลักฐานส่วนนั้นๆ ไม่มีมูลเพียงพอที่จะเอาตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้เพื่อทำการพิจารณาต่อไป ก็ให้ผู้พิพากษาปล่อยตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นไปต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักเกณฑ์และวิธีการในเรื่องของการไต่สวนมูลฟ้องให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น โดยได้มีการแก้ไขกฎหมายในหลายครั้งดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถวิเคราะห์ปัญหาในเรื่องของการไต่สวนมูลฟ้องในปัจจุบันได้อย่างถูกต้อง ในบทนี้ผู้ศึกษาจะได้กล่าวถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไต่สวนมูลฟ้องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศไว้ดังต่อไปนี้

3.1 สิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550¹

การประทับรับฟ้องคดีใดไว้เพื่อเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีของศาลนั้นย่อมมีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพและยังสามารถส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงและเกียรติคุณของบุคคลนั้นๆ ได้ อีกทั้งอาจจะทำให้บุคคลนั้นๆ ต้องถูกขังอยู่ในระหว่างการพิจารณาคดีได้ หากศาลไม่อนุญาตให้มีการประกันตัวหรือไม่ได้รับการประกันตัวโดยเหตุอื่นๆ ใดๆ ก็ตาม กฎหมายจึงได้บัญญัติให้มีการไต่

¹ รุ่งนภา เอี่ยมศรี. (2556). *สิทธิของผู้ต้องหาคับการช่วยเหลือทางกฎหมาย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.dpu.ac.th/graduate/upload/content/file.> [2559, 28 กุมภาพันธ์]

สวนมูลฟ้องคดีก่อนที่ศาลจะประทับรับฟ้องคดีใดให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลทั้งในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์และคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองด้วย

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้มีการบัญญัติถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมไว้ดังต่อไปนี้²

1. ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

2. บุคคลย่อมมีสิทธิในกระบวนการยุติธรรมดังต่อไปนี้⁴

(1) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวกรวดเร็วและทั่วถึง

(2) สิทธิขั้นพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา ซึ่งอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานในเรื่องที่จะได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย และการได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจเอกสารอย่างเพียงพอแก่การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้งและพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะและการได้รับทราบเหตุผลที่ประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง

(3) บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้องรวดเร็วและมีความเป็นธรรม

(4) ผู้เสียหายผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณีผู้มีส่วนได้เสีย หรือพยานในคดีมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมรวมทั้งสิทธิในการได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้องรวดเร็วเป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำที่เป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง

(5) ผู้เสียหายผู้ต้องหาจำเลยและพยานในคดีอาญา มีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือที่จำเป็นและมีความเหมาะสมจากรัฐ รวมทั้งค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ

(6) เด็กเยาวชน สตรีผู้สูงอายุหรือผู้พิการหรือทุพพลภาพย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสมและย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในคดีที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ

(7) ในคดีอาญา ที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยมีสิทธิได้รับการสอบสวนหรือได้รับการพิจารณาคดีที่ถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม มีโอกาสในการต่อสู้คดีอย่างเพียงพอ แก่การตรวจสอบ

² เรื่องเดียวกัน. หน้า 719.

³ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. มาตรา 39 วรรคสอง

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. มาตรา 40

หรือได้รับทราบพยานหลักฐานตามสมควร อีกทั้งการได้รับความช่วยเหลือในทางคดีจากทนายความ และการได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว

(8) ในคดีแพ่งบุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเหมาะสมจากรัฐ

3. บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะเสนอเรื่องราวร้องทุกข์และได้รับแจ้งผลการพิจารณาภายในเวลาอันรวดเร็ว⁵

4. รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม ดังต่อไปนี้⁶

(1) ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรมและทั่วถึงส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพโดยให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม และการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

(2) ค้ำครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิด ทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐและโดยบุคคลอื่น และต้องอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

(3) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมายที่ดำเนินการเป็นอิสระเพื่อปรับปรุงและพัฒนากฎหมายของประเทศรวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ โดยต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้น ประกอบด้วย

(4) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการเป็นอิสระเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

(5) สนับสนุนการดำเนินการขององค์กรภาคเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนโดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว

การไต่สวนมูลฟ้อง ถือเป็นมาตรการอย่างหนึ่งในการให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เป็นการเปิดโอกาสให้ศาลได้ถ่วงดุลองคคติในเบื้องต้นก่อนว่าคดีนั้นๆที่โจทก์ได้ฟ้องต่อศาลนั้นมีมูลเพียงพอที่ศาลควรจะรับฟ้องในคดีนั้นๆไว้พิจารณาต่อไปหรือไม่ หากศาลรับฟ้องคดีไว้พิจารณาในชั้นตอนเดียวโดยที่ไม่ได้ทำการไต่สวนมูลฟ้องคดีเสียก่อนอาจทำให้กระทบสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้⁷ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องราษฎร

⁵ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. มาตรา 59

⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550. มาตรา 81

⁷ คณิง ภาไชย. (2548). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. เล่ม 2*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา. หน้า 80.

อาจจะนำคดีมาฟ้อง โดยที่ไม่ปรากฏหลักฐานที่น่าเชื่อว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด และไม่ได้มีการสอบสวนความผิดนั้นมาก่อนเหมือนอย่างเช่น ในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้องและการยื่นฟ้องคดีอาญาของราษฎรนั้นจะขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของราษฎรที่เป็นผู้เสียหายนั้นเองว่าจะยื่นฟ้องคดีที่ตน ได้รับความเสียหายหรือไม่ กฎหมายจึงประสงค์ที่จะให้ความคุ้มครองแก่จำเลยผู้ที่ถูกฟ้องมิให้ได้รับความเดือดร้อนจากการที่ต้องตกเป็นจำเลยในคดีอาญา จนกว่าศาลจะ ได้ทำการตรวจสอบและกลับกรองในเบื้องต้นด้วยวิธีการ ใด่สวนมูลฟ้องแล้วเห็นว่าคดีมีมูลเพียงพอจึงประทับฟ้องไว้พิจารณา กฎหมายจึงได้บัญญัติหลักเกณฑ์ว่าจะต้องมีการ ใด่สวนมูลฟ้องคดีที่ราษฎรเป็น โจทก์ก่อนเสมอ ส่วนคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์นั้นกฎหมายบัญญัติว่าศาลจะดำเนินการ ใด่สวนมูลฟ้องคดีก่อนหรือไม่ก็ได้ เนื่องจากว่าคดีนั้นๆที่พนักงานอัยการ ได้ยื่นฟ้องต่อศาลได้ผ่านการตรวจสอบโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐมาแล้วถึง 2 ขั้นตอน คือการสอบสวนของพนักงานสอบสวนและการสั่งคดีของพนักงานอัยการ⁸

สำหรับสิทธิของจำเลยตามรัฐธรรมนูญสามารถสรุปได้ ดังนี้¹⁰

1. ผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือถูกขัง มีสิทธิที่จะแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานได้ดำเนินการแจ้งให้ญาติหรือบุคคลที่ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกควบคุมตัวไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุมและเพื่อให้ทราบถึงสถานที่ที่ถูกควบคุมใน โอกาสแรกที่มีสิทธิที่จะได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควรและมีสิทธิที่จะได้รับการรักษาพยาบาลได้โดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วยและต้องได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่องและเป็นธรรม

2. มีสิทธิที่จะได้รับการจัดหาทนายความให้ ในกรณีคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิตหรือในคดีที่ผู้ต้องหาไม่อายุไม่เกิน 18 ปีหากผู้ต้องหานั้นๆ ไม่มีทนายความ พนักงานสอบสวนจึงมีหน้าที่ที่จะต้องจัดหาทนายความให้ และในส่วนคดีที่มีอัตราโทษจำคุก หากผู้ต้องหานั้นๆ ไม่มีทนายความและต้องการได้รับความช่วยเหลือจากทนายความ พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่จะต้องจัดหาทนายความให้¹¹ และในชั้นพิจารณาคดีในศาลชั้นต้น รวมทั้งศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาและมีสิทธิที่จะพบและปรึกษาทนายความเป็นการเฉพาะตัว อีกทั้งมีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจให้เข้าฟังการสอบปากคำของตนได้

⁸ สัณญา ธรรมศักดิ์. (2535). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาภาค 1- 3. กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์. หน้า 557.

⁹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. พ.ศ. 2550

¹⁰ อุทัย อาทิวา. (2552). การถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้พิพากษาไต่สวนฝรั่งเศส. *บทบัญญัติ*. หน้า 2-57.

¹¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 134/1

3. ตรวจสอบสิ่งของที่ยื่นไว้เป็นพยานหลักฐาน และคัดสำเนาหรือถ่ายรูปสิ่งนั้น ๆ หรือตรวจสอบสำเนาการไต่สวนมูลฟ้องหรือการพิจารณาของศาลและคัดสำเนา หรือขอรับสำเนาที่ได้รับรองว่าถูกต้องโดยเสียค่าธรรมเนียม เว้นแต่ศาลจะมีคำสั่งให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมนั้น ตรวจสอบหรือคัดสำเนาคำให้การของตนในชั้นสอบสวนหรือเอกสารประกอบคำให้การของตนหากจำเลยมีทนายความ ทนายความย่อมมีสิทธิเช่นเดียวกับจำเลย

4. ได้รับแจ้งข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดและข้อหาก่อนการสอบสวน

5. มีสิทธิจะให้การหรือไม่ให้การก็ได้

6. จะต้องไม่ถูกบังคับขู่เข็ญ ล่อลวง ให้สัญญา เพื่อให้การถ้อยคำที่ให้การอาจใช้ยื่นผู้ต้องหาในชั้นพิจารณาได้

7. มีล่ามหรือรัฐจัดหาล่ามให้เมื่อไม่สามารถหรือเข้าใจภาษาไทย หรือหูหนวก หรือเป็นใบ้

8. มีสิทธิในการยื่นคำร้องขอประกันตัวต่อพนักงานสอบสวนในชั้นสอบสวน และมีสิทธิที่จะร้องขอให้ศาลปล่อยตัว หากมีการคุมขังที่มีชอบด้วยกฎหมาย

สรุปได้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติหลักการที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการดำเนินคดีอาญาไว้บางส่วนว่าต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิดและก่อนที่จะมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดของศาล แสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนบุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ นอกจากนี้ผู้เสียหายผู้ต้องหา โจทก์ จำเลย คู่กรณี ผู้มีส่วนได้เสียหรือพยานในคดีมีสิทธิที่จะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมในการดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมรวมทั้งสิทธิในการที่จะได้รับการสอบสวนอย่างถูกต้องรวดเร็ว เป็นธรรมและการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองอีกทั้ง ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยและพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครองและความช่วยเหลือเท่าที่จำเป็นและตามความเหมาะสมจากรัฐ ส่วนค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติดังนั้น ประชาชนย่อมมีสิทธิในการที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมจากเจ้าพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตามที่รัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองเอาไว้

3.2 สิทธิของจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

สิทธิของจำเลยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจากที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ผ่านมาเช่น สิทธิในการแจ้งญาติ สิทธิการมีทนายความ และสิทธิขอให้รัฐจัดหาทนายความในชั้นตอนต่างๆซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้บัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ยังมีการบัญญัติถึงสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ดังนี้

1. ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งให้ญาติ หรือผู้ซึ่งผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้วางใจทราบถึงการถูกจับกุมและสถานที่ที่ถูกควบคุมในโอกาสแรก และให้ผู้ถูกจับ หรือผู้ต้องหา มีสิทธิดังต่อไปนี้ด้วย¹²

- (1) พบและปรึกษาผู้ซึ่งจะเป็นทนายความเป็นการเฉพาะตัว
- (2) ให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้น

สอบสวน

- (3) ได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร
- (4) ได้รับการรักษาพยาบาลโดยเร็วเมื่อเกิดการเจ็บป่วย

2. การแจ้งให้ทราบถึงข้อเท็จจริงอันเกี่ยวกับการกระทำที่ถูกกล่าวหาว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด แล้วจึงแจ้งข้อหาให้ทราบการแจ้งข้อหา นั้นจะต้องมีหลักฐานตามสมควรว่าผู้นั้นน่าจะ ได้กระทำความผิดตามข้อหา นั้นผู้ต้องหา มีสิทธิได้รับการสอบสวนด้วยความรวดเร็ว ต่อเนื่อง และเป็นธรรม พนักงานสอบสวนต้องให้โอกาสผู้ต้องหาที่จะแก้ข้อหาและให้โอกาสที่จะแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนได้¹³

3. ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่ผู้ต้องหา มีอายุไม่เกิน 18 ปีในวันที่พนักงานสอบสวนแจ้งข้อหา ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีให้รัฐจัดหาทนายความให้ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ก่อนเริ่มถามคำให้การให้พนักงานสอบสวนถามผู้ต้องหาว่ามีทนายความหรือไม่ ถ้าไม่มีและผู้ต้องหาต้องการทนายความให้รัฐจัดหาทนายความให้¹⁴

4. ผู้ต้องหา มีสิทธิที่จะให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำได้¹⁵

5. ในการถามคำให้การผู้ต้องหาให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบก่อนว่า

(1) ผู้ต้องหา มีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้ถ้าผู้ต้องหาให้การถ้อยคำที่ผู้ต้องหาให้การนั้นอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้

(2) ผู้ต้องหา มีสิทธิให้ทนายความหรือผู้ซึ่งตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้เมื่อผู้ต้องหาเต็มใจให้การอย่างใดก็ได้ให้จดคำให้การไว้ ถ้าผู้ต้องหาไม่เต็มใจให้การเลยก็ให้บันทึก

¹² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 7/1

¹³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 134

¹⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 134/1

¹⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 134/3

ไว้ ส่วนด้วยคำใดๆที่ผู้ต้องหาให้ไว้ต่อพนักงานสอบสวนก่อนมีการแจ้งสิทธิจะรับฟังเป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดของผู้นั้นไม่ได้¹⁶

การไต่สวนมูลฟ้องคดี ไม่ว่าจะเป็คดีซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องหรือคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องก็ตาม ถือว่าการไต่สวนมูลฟ้องของศาลนั้นเป็นการดำเนินการเพื่อที่จะวินิจฉัยถึงมูลคดีซึ่งจำเลยต้องหาว่าได้กระทำความผิด แสดงให้เห็นว่า ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนั้น ยังมีชั้นที่จะมีการพิจารณาว่าจำเลยมีความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ ดังนั้น โจทก์ยังไม่จำเป็นต้องกระทำถึงขนาดที่ต้องนำพยานหลักฐานทั้งหมดมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ศาลรับฟังเชื่อโดยปราศจากข้อสงสัย หากแต่เพียงนำพยานหลักฐานที่พอแสดงให้เห็นว่าคดีของโจทก์มีมูลก็เป็นอันเพียงพอแล้ว อีกนัยหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่าการไต่สวนมูลฟ้องนั้นเป็นเรื่องระหว่างศาลกับโจทก์เท่านั้น จำเลยยังไม่ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วยเหตุนี้จุดมุ่งหมายของกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องนั้นก็เพื่อต้องการให้กระบวนการมีความกระชับ รวดเร็ว และสามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในเวลาอันควรไม่ให้เกิดความล่าช้ากฎหมายจึงไม่ได้ให้สิทธิหรืออำนาจแก่จำเลยที่จะนำพยานหลักฐานของตนเข้าสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้เพียงแต่ให้สิทธิแก่จำเลยที่จะแต่งตั้งทนายความเข้ามาซักค้านพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ได้เท่านั้น¹⁷

3.2.1 สิทธิของจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องกรณีที่ราษฎรเป็นโจทก์¹⁸

ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ ศาลมีอำนาจที่จะดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลยได้โดยกำหนดให้ศาลต้องดำเนินการส่งสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยเป็นรายตัวไป กับต้องมีการแจ้งวันนัดไต่สวนมูลฟ้องให้จำเลยทราบ และจำเลยนั้นๆมีสิทธิที่จะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องด้วยตนเองหรือจะดำเนินการ โดยการตั้งทนายความให้เข้ามาดำเนินการซักค้านโจทก์และพยานโจทก์ด้วยหรือไม่ก็ได้ และห้ามมิให้ศาลถามคำให้การจำเลย และก่อนที่ศาลจะได้ประทับฟ้องไว้พิจารณามีให้ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะเช่นนั้น

กฎหมายได้วางหลักเกณฑ์ไว้ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ และคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์แตกต่างกัน¹⁹ในเรื่องที่เกี่ยวกับการนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาศาลพร้อมฟังการสอบถามคำให้การของผู้ต้องหาหรือจำเลย อีกทั้งเรื่องการไต่สวนมูลฟ้องต่อหน้าจำเลย และการมีฐานะที่ถือเป็นจำเลย

¹⁶ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 134/4

¹⁷ ธานีศ เกศวพิทักษ์. (2548). *คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: จีรวิศ การพิมพ์. หน้า 89-90.

¹⁸ อธิป อินทรบุรี. (2554). *การตั้งทนายความให้แก่ผู้ถูกฟ้องในชั้นประทับฟ้องในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. หน้า 38.

¹⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 165

การที่กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์กับคดีที่ราษฎรเป็น โจทก์ฟ้องมีความแตกต่างกันเพราะในกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องของพนักงานอัยการจะมีลักษณะ เหมือนกับการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี กล่าวคือเป็นการดำเนินการในศาลและไต่สวนมูลฟ้อง ต้องกระทำต่อหน้าจำเลยศาลจึงต้องอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและถามคำให้การจำเลย แต่ใน ส่วนคดีที่ราษฎรเป็น โจทก์นั้นไม่จำเป็นต้องมีตัวจำเลยอยู่ด้วยในการไต่สวนมูลฟ้องและแม้จำเลย จะได้มาฟังการไต่สวนมูลฟ้องในวันนั้นด้วยศาลก็ไม่อาจที่จะถามคำให้การจำเลยได้และในคดีซึ่ง พนักงานอัยการเป็น โจทก์ เมื่อจำเลยเป็นบุคคลซึ่งถูกฟ้องคดียังศาลแล้ว โดยข้อหาที่ว่าได้กระทำให้ ความผิดจำเลยย่อมมีฐานะเป็นจำเลยทันทีเมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีต่อศาลแล้ว แต่ข้อความที่ ปรากฏในกฎหมายได้บัญญัติไว้ชัดแจ้งซึ่งขัดกับคำอธิบายในส่วนของบทนิยามศัพท์มาตรา 2 (3) ที่ว่า“ก่อนที่ศาลจะประทับรับฟ้องมิให้ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะเช่นนั้น”ดังนั้นในคดีที่ราษฎรเป็น โจทก์ฟ้องคดี ทราบใดที่ศาลยังไม่ได้มีคำสั่งประทับฟ้องคดีไว้พิจารณาจำเลยก็ยังไม่มีความเป็น จำเลยและการที่กฎหมายยังไม่ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะจำเลย จนกว่าจะมีการไต่สวนก่อนว่าคดีมีมูล ก็เนื่องมาจากการที่ราษฎรอาจนำคดีมาฟ้องโดยไม่ปรากฏหลักฐานที่น่าเชื่อว่าจำเลยเป็นผู้กระทำให้ ความผิดก็ได้ จึงให้ศาลต้องไต่สวนมูลฟ้องคดีเสียก่อนว่าคดีนั้นๆมีมูลหรือไม่ดังนั้นในชั้นไต่สวน มูลฟ้องนี้กฎหมายจึงคุ้มครองจำเลยมิให้ต้องเดือดร้อนกับกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องผลของการที่ จำเลยยังไม่มีฐานะเป็นจำเลยทำให้จำเลยไม่จำเป็นต้องมาศาลหรือนำเสนอพยานหลักฐานใดๆยื่น ต่อศาลและไม่มีอำนาจที่จะบังคับหรือจะจำกัดเสรีภาพของจำเลยและจำเลยก็ยังไม่มีความเป็น คู่ความตามบทนิยามศัพท์ในมาตรา 2 (15) จึงยังไม่มีสิทธิอุทธรณ์ฎีกา

ดังนั้น ก่อนที่ศาลจะประทับรับฟ้องคดีที่ราษฎรเป็น โจทก์ไว้พิจารณาศาลต้องไต่สวนมูล ฟ้องคดีก่อนเสมอ ยกเว้นในคดีนั้นพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยโดยข้อหาอย่างเดียวกันไว้ศาลจะไม่ ทำการไต่สวนมูลฟ้องก็ได้ เนื่องจากการไต่สวนมูลฟ้องเป็นบทบัญญัติที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน การประทับรับฟ้องคดีใดภายหลังการไต่สวนมูลฟ้องจะทำให้ผู้ถูก ฟ้องตกเป็นจำเลยทันทีกฎหมายจึงให้สิทธิแก่จำเลยบางประการคือ

1) สิทธิที่จะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้อง

เนื่องจากในคดีที่ราษฎรเป็น โจทก์ฟ้อง ก่อนที่ศาลจะประทับรับฟ้องคดีไว้จำเลยยังไม่อยู่ใน ฐานะเป็นจำเลย ดังนั้น การไต่สวนมูลฟ้องจึงไม่จำเป็นต้องกระทำต่อหน้าจำเลยและไม่จำเป็นต้องมี ตัวจำเลยมาศาลในวันไต่สวนมูลฟ้อง ศาลมีอำนาจไต่สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลยได้ อีกทั้ง ศาลไม่ ต้องอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง กฎหมายให้สิทธิจำเลยที่จะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องหรือไม่ก็ ได้ หากจำเลยไม่มาศาลในวันไต่สวนมูลฟ้องศาลก็ชอบที่จะไต่สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลยได้ กระบวนการพิจารณาของศาลนั้นกำหนดขึ้นเพื่อให้ศาลได้มีโอกาสตรวจสอบเบื้องต้นในศาล

ขั้นต้นก่อนว่า คดีที่โจทก์ฟ้องมาศาลนี้มีมูลเพียงพอที่ศาลสมควรจะสั่งประทับฟ้องโจทก์ไว้พิจารณาหรือไม่ ยังมีไฉ่การดำเนินการในชั้นพิจารณาว่าจำเลยมีความผิดหรือเป็นผู้บริสุทธิ์ ที่ศาลจะอยู่ในบังคับต้องพิจารณาต่อหน้าจำเลย²⁰

เมื่อเป็นสิทธิของจำเลยที่จะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องหรือไม่ก็ได้เช่นนี้ แม้ว่าในวันไต่สวนมูลฟ้องจำเลยจะมาฟังการไต่สวนมูลฟ้องด้วยตนเองก่อนเริ่มการไต่สวนมูลฟ้องศาลก็จะไม่อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและไม่ต้องถามคำให้การจำเลยก่อนเหมือนในคดีซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์²¹ ดังที่บัญญัติไว้แต่อย่างใด

2) สิทธิในการแต่งตั้งทนายชกค้ำพยานโจทก์

แม้จำเลยไม่มาศาล แต่ก็ยังมีสิทธิที่จะตั้งทนายความมาชกค้ำพยานโจทก์ได้²² กฎหมายให้สิทธิแก่จำเลยที่จะแต่งตั้งทนายความมาชกค้ำพยานโจทก์ เพื่อช่วยตรวจสอบว่าพยานโจทก์ที่นำมาสืบนั้นมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด วิธีการชกค้ำ ก็คือ การถามค้านของทนายฝ่ายจำเลยเพื่อทำลายน้ำหนักพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ ซึ่งสามารถใช้คำถามนำได้ และการชกค้ำนั้น ฝ่ายจำเลยจะต้องหาพยานเอกสารมาประกอบคำชกค้ำของตน เพื่อมิให้พยานโจทก์หลีกเลียงหรือปฏิเสธการตอบคำถามได้²³ ในการใช้สิทธิชกค้ำพยานโจทก์ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ถ้าจำเลยมีขานเอกสารมาให้พยานโจทก์ตรวจสอบเพื่อประกอบการชกค้ำ และพยานโจทก์เบิกความรับรองเอกสารนั้นแล้ว จำเลยย่อมมีสิทธิที่จะนำส่งเอกสารต่อศาลเพื่อใช้ประกอบคำพยานของโจทก์ได้ และไม่ถือว่าเป็นการนำพยานหลักฐานเข้าสืบหักล้างพยานโจทก์ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องด้วย แต่หากเป็นกรณีที่พยานโจทก์ตรวจสอบแล้วไม่ยอมเบิกความรับรองเอกสารนั้น จำเลยย่อมไม่อาจอ้างส่งเอกสารนั้นๆ เป็นพยานในการพิจารณาต่อไปได้เพราะจะถือว่าเป็นการเรียกพยานจำเลยเข้าสืบอันเป็นการต้องห้าม²⁴

²⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 172 วรรค 1

²¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 165 วรรค 1

²² พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (ฉบับที่ 6). พ.ศ. 2499. ราชกิจจานุเบกษา 126. ตอนที่ 16.

²³ ปรีชา ส่งสัมพันธ์. (2548). การไต่สวนมูลฟ้องในคดีอาญา. *ปริทัศน์กฎหมาย*, 3 (5), หน้า 29-43.

²⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 165 วรรค 2

3) กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องกรณีราษฎรเป็นโจทก์²⁵

การฟ้องคดีโดยราษฎรไม่จำเป็นต้องร้องทุกข์และผ่านการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนมาก่อน ราษฎรผู้เสียหายสามารถนำคดีนั้นมาฟ้องศาลด้วยตนเองด้วยเหตุนี้ศาลจึงต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องก่อนเสมอ เพราะราษฎรอาจนำคดีมาฟ้องโดยไม่ปรากฏหลักฐานที่น่าเชื่อว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดซึ่งหลักการดังกล่าวนี้เป็นการมุ่งคุ้มครองจำเลยมิให้ต้องเดือดร้อนกับกระบวนการพิจารณาคดีระหว่างการไต่สวนมูลฟ้อง จำเลยไม่จำเป็นต้องมาศาลโดยศาลสามารถไต่สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลยได้ อีกทั้งจำเลยไม่ต้องนำเสนอพยานหรือนำพยานหลักฐานของตนเข้าสู้ แต่จำเลยมีสิทธิที่จะซักค้านพยาน โจทก์เพื่อทำลายความน่าเชื่อถือของพยาน โจทก์ได้และห้ามศาลถามคำให้การจำเลยเนื่องจากศาลยังไม่ได้ประทับฟ้องจำเลยจึงยังไม่มีฐานะเป็นจำเลยแต่ทั้งนี้จำเลยมีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อซักค้านพยานโจทก์ได้ดังนั้นในกรณีที่ราษฎรเป็นโจทก์หากศาลชั้นต้นสั่งรับประทับฟ้องโดยไม่ไต่สวนมูลฟ้องเสียก่อนถือว่าเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาที่ไม่ถูกต้องศาลฎีกาสามารถสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องได้ แม้ว่าจำเลยจะไม่ให้การใดๆ ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องก็ตามแต่ก็ไม่ใช่ว่าการที่จำเลยไม่คัดค้านนั้นจะถือว่าคดีมีมูล²⁶ ซึ่งเป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องนำสืบพยานหลักฐานให้ศาลเห็นว่าคดีที่โจทก์นำมาฟ้องนั้นมีมูลเพราะการไต่สวนมูลฟ้องกรณีที่ราษฎรเป็นโจทก์นั้นศาลฎีกาถือว่าเป็นเรื่องของโจทก์กับศาลเท่านั้นไม่เกี่ยวกับจำเลยแต่อย่างใดตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้อธิบายไว้²⁷ว่าในคดีอาญาที่ราษฎรเป็นโจทก์ ก่อนศาลชั้นต้นจะประทับฟ้องไว้พิจารณา มิให้ถือว่าจำเลยอยู่ในฐานะเป็นคู่ความ

4) คำสั่งของศาลในกระบวนการไต่สวนมูลฟ้อง

คำสั่งของศาลในขั้นตอนของการไต่สวนมูลฟ้อง คือการสั่งว่าคดีของโจทก์“มีมูล”หรือ “ไม่มีมูล”โดยศาลจะต้องพิเคราะห์จากพยานหลักฐานตามที่โจทก์ได้นำสืบไว้ แต่หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่ากรกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ศาลอาจวินิจฉัยและพิพากษายกฟ้องไปได้เลยโดยไม่ต้องประทับฟ้องไว้ก่อนและมาพิจารณาอีกฟ้องในภายหลัง²⁸

²⁵ อุทุมพร จุลนิพิฐวงษ์. (2556). คำฟ้องคดีอาญาศึกษาบทบาทศาลในชั้นประทับฟ้อง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 7.

²⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 477/2508. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.deka2007.supremecourt.or.th>. [2559, 24 กุมภาพันธ์]

²⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3777/2527. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.deka2007.supremecourt.or.th>. [2559, 20 เมษายน]

²⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2777/2545. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.deka2007.supremecourt.or.th>. [2559, 20 เมษายน]

3.2.2. สิทธิของจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

คดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องนั้นจำเลยมีฐานะเป็นจำเลยเมื่อพนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ไม่ว่าจะเป็ในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง²⁹หรือในชั้นพิจารณาคดี³⁰กฎหมายกำหนดว่า ศาลจำต้องไต่สวนมูลฟ้องหรือดำเนินการพิจารณาต่อหน้าจำเลยดังนั้นในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีต่อศาล พนักงานอัยการมีหน้าที่ต้องสั่งให้จำเลยมาศาลหรือควบคุมตัวจำเลยมาส่งศาลพร้อมกับฟ้องมิฉะนั้นศาลจะมีคำสั่งไม่ประทับรับฟ้องแต่จำเลยก็ยังมีสิทธิบางประการทั้งนี้ เป็นไปตามหลักการ³¹แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

1) สิทธิที่จะรับทราบข้อกล่าวหาและรับฟังพยานต่อหน้า³²

ในคดีซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์³³ในวันไต่สวนมูลฟ้องให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาลก่อนไต่สวนมูลฟ้องศาลต้องสอบถามคำให้การของจำเลยโดยสภาพย่อมเป็นที่เห็นได้ชัดอยู่ในตัวแล้วว่าศาลต้องไต่สวนมูลฟ้องต่อหน้าจำเลยโดยศาลจะไต่สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลยไม่ได้แต่ถ้าศาลเห็นสมควรจะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนได้แต่กรณีที่ไม่มิตัวจำเลยอยู่ไม่ว่าศาลจะสั่งให้ประทับฟ้องไว้พิจารณาหรือจะสั่งให้มีการไต่สวนมูลฟ้องก็ตามศาลจะดำเนินการพิจารณาหรือไต่สวนมูลฟ้องลับหลังจำเลยไม่ได้ศาลต้องออกหมายจับจำเลยและรอให้ได้ตัวจำเลยตามหมายจับนั้นมาศาลเสียก่อน จึงจะสามารถดำเนินการพิจารณาหรือไต่สวนมูลฟ้องโจทก์ต่อไปได้³⁴

2) สิทธิที่จะให้การ³⁵

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติให้ศาลดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องโดยศาลต้องสอบถามคำให้การจำเลยก่อน ด้วยการส่งสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยรายตัวไป เมื่อศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงแล้ว ในวันไต่สวนมูลฟ้องให้ศาลอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและถามจำเลยว่าได้กระทำความผิดจริงหรือไม่จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้างคำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การให้ศาลจดรายงานไว้และดำเนินการต่อไปซึ่งเป็นหลักการเดียวกันกับการสอบถามคำให้การ

²⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 165 วรรค 1

³⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 172 วรรค 1

³¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 141 วรรค 4

³² ชนัทธร ผูกมิตร. (2554). *บทบาทของศาลในการตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดีอาญา*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 58.

³³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 165 วรรค 1

³⁴ ชานิส เกศวพิทักษ์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 17. หน้า 89-90.

³⁵ ณัฐดาวดี ลีตระกูล. (2555). *สิทธิการมีทนายความ: ศึกษาเปรียบเทียบผลการละเมิดสิทธิในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณา*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 12.

จำเลยในชั้นพิจารณาทุกประการผลของการสอบถามคำให้การ คือหากจำเลยให้การปฏิเสธหรือกรณีที่จำเลยไม่ยอมให้การ ถือว่าจำเลยให้การปฏิเสธเช่นเดียวกันศาลก็จะดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องต่อไป แต่ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพยอมเกิดผลตามที่กฎหมายบัญญัติให้ศาลประทับฟ้องไว้พิจารณาได้เลยโดยไม่จำเป็นต้องไต่สวนมูลฟ้องอีกต่อไปในชั้นไต่สวนมูลฟ้องจำเลยมีสิทธิที่จะต่อสู้โจทก์ได้ทุกประการจำเลยจะนำพยานหลักฐานของตนเข้าสืบหักล้างพยานโจทก์ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องไม่ได้เพราะในชั้นนี้เป็นเพียงชั้นพิจารณาในเบื้องต้นว่าคดีมีมูลหรือไม่เท่านั้น³⁶

3) สิทธิในการแต่งตั้งทนายความซักค้านพยานโจทก์³⁷

กรณีนี้เป็นสิทธิของจำเลยในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้อง จำเลยได้รับสิทธิในฐานะผู้ต้องหาเช่นเดียวกับในชั้นสอบสวน เช่นการแจ้งข้อหาพร้อมทั้งหลักฐานตามสมควรว่าได้มีการกระทำผิดตามข้อหา รวมทั้งการแก้ข้อหาและแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์แก่ตนสิทธิมีผู้เข้าร่วมฟังการสอบสวน³⁸ และสิทธิที่จะได้รับแจ้งว่ามีสิทธิให้การหรือไม่ให้การ³⁹ จะเห็นได้ว่ากรณีที่ผู้เสียหายไปร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนสามารถฟังพยานได้ทั้ง 2 ฝ่าย ซึ่งถือว่าเป็นการให้หลักประกันแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย แต่หากผู้เสียหายมาฟ้องต่อศาลเองกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้ศาลรับฟังพยานของจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

4) กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องกรณีอัยการเป็นโจทก์⁴⁰

กรณีอัยการเป็น โจทก์ฟ้องคดี กฎหมายกำหนดให้ศาลดำเนินการตรวจพิจารณาคำฟ้องก่อน และเมื่อศาลเห็นว่าถูกต้องแล้วให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องหรือไม่ก็ได้ กฎหมายไม่ได้กำหนดว่าให้ศาลจะต้องไต่สวนมูลฟ้องเสมอ แต่ถ้าศาลเห็นสมควรอาจสั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องก่อนก็ได้ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วในกรณีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ ศาลจะไม่สั่งให้มีการไต่สวนมูลฟ้องโดยศาลจะใช้หลักความไว้ว่างใจ

³⁶ คณิง ภาไชย. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 7. หน้า 79.

³⁷ อธิป อินทรบุรี. (2554). *การตั้งทนายความให้แก่ผู้ถูกฟ้องในชั้นประทับฟ้องคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์. หน้า 46.

³⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 134/3

³⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 134/4

⁴⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 161

หลักเกณฑ์การไต่สวนมูลฟ้องกรณีอัยการเป็นโจทก์⁴¹

(1) ในวันไต่สวนมูลฟ้องให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาล และให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลยรายตัวเมื่อศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังการไต่สวนมูลฟ้องในกรณีอัยการเป็นโจทก์จำเลยจะมีฐานะเป็นจำเลยทันทีนับตั้งแต่ถูกฟ้องตลอดมาจนถึงการไต่สวนมูลฟ้องและมีฐานะเช่นนั้นตลอดเวลาของการไต่สวนมูลฟ้อง⁴²หลักของการไต่สวนมูลฟ้องจะต้องทำต่อหน้าจำเลยจึงจำเป็นต้องให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาล กรณีมีตัวจำเลยมาศาลมีคำพิพากษาศาลฎีกา⁴³ อธิบายสนับสนุนไว้ว่าในวันที่โจทก์ยื่นฟ้อง โจทก์ไม่ได้นำตัวจำเลยมาศาล เนื่องจากจำเลยเป็นบุคคลเดียวกับจำเลยในคดีอาญาเรื่องอื่นซึ่งได้ยื่นฟ้องต่อศาลอื่นและได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวระหว่างพิจารณาจึงถือได้ว่าจำเลยอยู่ในอำนาจของศาลแล้ว เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยได้หลบหนีไปในระหว่างการปล่อยชั่วคราวศาลย่อมมีอำนาจที่จะบังคับให้ผู้ประกันตัวจำเลยมารับสำเนาคำฟ้องคดีนี้ได้ ในทางปฏิบัติเมื่อได้มีการไต่สวนมูลฟ้อง ศาลจะส่งสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยไปก่อนแล้วดังนั้นเมื่ออยู่ในห้องพิจารณาและดำเนินการไต่สวนมูลฟ้อง อัยการจึงไม่จำเป็นต้องส่งสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยอีก และเมื่ออยู่ในห้องพิจารณา หากศาลเชื่อว่าบุคคลที่อยู่ต่อหน้าศาลเป็นจำเลยจริง ศาลจะอ่านคำฟ้องให้จำเลยฟังและถามจำเลยว่าได้กระทำความผิดตามฟ้องหรือไม่ และจะให้การอย่างไรบ้างและให้ศาลจดคำให้การของจำเลยไว้หากจำเลยให้การรับสารภาพศาลจะประทับฟ้องไว้พิจารณาเลยทีเดียวโดยไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้องหากว่าจำเลยปฏิเสธหรือไม่ยอมให้การศาลก็จะดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องต่อไปโดยให้โจทก์นำพยานหลักฐานเข้าสืบในกรณีที่มีตัวจำเลยอยู่ในศาลตลอดเวลาในการไต่สวนมูลฟ้อง

(2) จำเลยไม่มีสิทธินำพยานหลักฐานเข้าสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง ถึงแม้ว่าจำเลยจะเป็นจำเลยแล้วในชั้นไต่สวนมูลฟ้องก็ตามแต่จำเลยจะถูกห้ามมิให้นำพยานหลักฐานเข้าสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเนื่องจากถือว่าชั้นไต่สวนมูลฟ้องนี้เป็นเพียงชั้นพิจารณาในเบื้องต้นว่าคดีมีมูลหรือไม่เท่านั้นและไม่ต้องการให้มีการเริ่มกระบวนการพิจารณาแบบเต็มรูปแบบแต่จำเลยก็มีสิทธิอื่นในฐานะเป็นจำเลยทุกประการ

⁴¹ คณิ่ง ภาไชย. (2545). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา. หน้า 80.

⁴² เรื่องเดียวกัน. หน้า 82.

⁴³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6462/2543. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.deka2007.supremecourt.or.th.> [2559, 20 เมษายน]

(3) จำเลยมีสิทธิที่จะแต่งตั้งทนายความเพื่อช่วยในการดำเนินคดี เนื่องจากจำเลยมีฐานะเป็นจำเลย ดังนั้นจำเลยจึงมีสิทธิที่จะต่อสู้คดีซึ่งสามารถที่จะแต่งตั้งทนายความเพื่อทำหน้าที่ในการช่วยเหลือหรือในการโต้แย้งคัดค้านการดำเนินคดีของโจทก์ได้

(4) แม้ว่าจำเลยจะไม่สามารถนำพยานหลักฐานเข้าสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้องแต่จำเลยก็มีสิทธิชักค้ำพยานโจทก์หรือมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องโต้แย้งคัดค้านโจทก์ได้ทุกประการเช่นเดียวกับการเป็นจำเลยในชั้นพิจารณา ทั้งนี้เพื่อช่วยในการตรวจสอบว่าพยานหลักฐานของโจทก์ที่นำมาสืบนั้นมีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใดแต่พยานเอกสารที่จำเลยยื่นต่อศาลซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงซึ่งแตกต่างจากคำเบิกความของพยานโจทก์เพื่อให้ศาลได้วินิจฉัยถึงความน่าเชื่อถือของพยานโจทก์นั้นศาลก็จะอนุญาตให้ยื่นพยานหลักฐานนั้นได้ ซึ่งมีแนวคำพิพากษาฎีกา⁴⁴ อธิบายไว้ว่า ในชั้นไต่สวนมูลฟ้องจำเลยไม่มีสิทธิอ้างพยานหลักฐานใดต่อศาล แต่เอกสารที่จำเลยส่งศาลเพื่อประกอบในการชักค้ำนั้นเมื่อตัวโจทก์และพยานโจทก์เบิกความโจทก์และพยานโจทก์ก็ได้เบิกความรับรองเอกสารว่าถูกต้องแล้ว เอกสารดังกล่าวจึงไม่ใช่พยานหลักฐานที่จำเลยนำเข้าสู่ชั้นไต่สวนมูลฟ้อง หากแต่เป็นเอกสารที่โจทก์และพยานโจทก์เบิกความถึงเพื่อประกอบถ้อยคำของโจทก์ให้ปรากฏรายละเอียดให้ชัดเจนขึ้นเท่านั้น จึงไม่เป็นการต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

(5) ศาลต้องถามคำให้การจำเลย กล่าวคือศาลต้องถามจำเลยว่าจะต่อสู้คดีหรือรับสารภาพ และจำเลยจะให้การอย่างไรศาลต้องจดไว้ในแบบของคำให้การของจำเลยโดยจำเลยอาจทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลพร้อมทั้งสำเนาก็ได้⁴⁵ ซึ่งศาลจะรับไว้และส่งสำเนาให้โจทก์ต่อไป

(6) จำเลยตกเป็นจำเลยทันทีนับแต่วันที่อัยการได้ยื่นฟ้องต่อศาลจำเลยจึงมีสิทธิที่จะอุทธรณ์หรือฎีกาได้ในฐานะคู่ความ⁴⁶ เว้นแต่เป็นคำสั่งว่าคดีมีมูลหรือไม่มีมูลซึ่งจำเลยไม่มีสิทธิอุทธรณ์ฎีกาเพราะมีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจน⁴⁷

(7) ศาลอาจมีคำสั่งเกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพของจำเลยได้ เช่น การจับ การคุมขัง ส่วนคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องไม่ได้มีการดำเนินการโดยผ่านการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนมาก่อนอันถือได้ว่าได้รับการกลั่นกรองคดีโดยในชั้นแรกที่มีการกลั่นกรองคดีก็คือการไต่

⁴⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 1885/2521. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.deka2007.supremecourt.or.th>. [2559, 20 เมษายน]

⁴⁵ คณิต ภาไชย. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 41. หน้า 80.

⁴⁶ ณรงค์ โจหาญ. (2545). *หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 2*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน. หน้า 50.

⁴⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 170

สวนมูลฟ้องในศาลเท่านั้นและเนื่องจากในชั้นไต่สวนมูลฟ้องจำเลยยังไม่อยู่ในฐานะเป็นจำเลย จนกว่าศาลจะประทับฟ้องกฎหมายจึงห้ามมิให้ศาลถามค่าให้การจำเลยและห้ามมิให้จำเลยนำ พยานเข้าสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้องด้วย

จะเห็นได้ว่าในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนั้นฝ่ายโจทก์เพียงแต่นำสืบให้ปรากฏข้อเท็จจริงอันเป็น องค์ประกอบความผิดตามที่ได้ฟ้องเท่านั้นและศาลก็จะประทับฟ้องคดีไว้พิจารณาหากเห็นว่าคดี มีมูลเพียงพอที่จะประทับฟ้องไว้พิจารณาได้ การรับฟังพยานหลักฐานในชั้นไต่สวนมูลฟ้องกับชั้น พิเคราะห์คดีจึงมีความแตกต่างกัน โดยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องมีการพิจารณาพยานหลักฐานเพียง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ครบตามองค์ประกอบของความผิดที่โจทก์ฟ้องเท่านั้นส่วนข้อเท็จจริงที่ได้ นั้นจะเป็นความจริงหรือไม่เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการพิสูจน์อีกครั้งหนึ่งในชั้นพิจารณา⁴⁸

3.3 หลักการที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิจำเลยในประเทศไทย⁴⁹

การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยนั้นเป็นการดำเนินคดีโดยรัฐเพราะการกระทำความผิด เป็นการกระทำอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อรัฐและสังคมและเป็นการทำลายความสงบสุขของ ส่วนรวมดังนั้นรัฐจึงต้องเป็นผู้ดำเนินการในคดีอาญานั้นๆเองโดยที่กฎหมายได้กำหนดให้เจ้า พนักงานของรัฐซึ่งก็คือ พนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินการโดยตลอดทั้งกระบวนการพิจารณาคดีและ ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินคดี เช่น ในการร้องทุกข์ การกล่าวโทษแต่ในส่วนของการ ฟ้องคดีต่อศาลต้องเป็นบุคคลที่ได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดทางอาญา หรือเป็นผู้ที่กฎหมายได้ให้อำนาจดำเนินการแทนผู้เสียหายเท่านั้นดังปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความอาญาของไทย

3.3.1 หลักการดำเนินคดีอาญาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามกฎหมายของประเทศไทย

การดำเนินคดีอาญาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องตามกฎหมายของประเทศไทยประชาชนให้ เอกชนมีสิทธิฟ้องคดีได้เอง โดยมีข้อจำกัดว่าต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของ จำเลย⁵⁰

⁴⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 123/2533. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.deka2007.supremecourt.or.th>. [2559,28 กุมภาพันธ์]

⁴⁹ รุ่งนภา เอี่ยมศรี. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 1. หน้า 89-94.

⁵⁰ คณิต ฒ นคร. (2549). *กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา. หน้า 60.

(1) กรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์

กรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีนี้ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยไม่ได้บัญญัติในลักษณะบังคับว่าให้ต้องดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องก่อนเหมือนอย่างเช่นกรณีที่ราษฎรเป็นแต่ได้บัญญัติให้เป็นดุลพินิจของศาลที่เห็นว่าคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์นั้นไม่จำเป็นต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องแต่ถ้าศาลเห็นว่าสมควรจะสั่งให้มีการไต่สวนมูลฟ้องก็ได้และโดยปกติแล้วศาลจะไม่ทำการไต่สวนมูลฟ้องคดีของพนักงานอัยการหรือที่พนักงานอัยการฟ้องคดีเลยและเท่าที่ปรากฏในอดีตได้มีการไต่สวนมูลฟ้องที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องเพียงครั้งเดียวเหตุผลที่กฎหมายบัญญัติให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจโดยไม่ต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องในกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์นั้นเนื่องจากว่าคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้อง⁵¹ ห้ามมิให้พนักงานอัยการยื่นฟ้องคดีใดต่อศาลโดยที่มิได้มีการสอบสวนในความผิดนั้นมาก่อน แสดงให้เห็นได้ว่าคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีต่อศาลนั้นจะต้องมีการผ่านการสอบสวนจากพนักงานสอบสวนและมีการพิจารณาสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องของพนักงานอัยการมาแล้วซึ่งถือว่าเป็นการตรวจสอบมาถึง 2 ครั้งและถือเป็นการกลั่นกรองการสั่งคดีของพนักงานอัยการอันถือเป็นหลักประกันเบื้องต้นว่าคดีที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลนั้นน่าจะต้องมีมูลเพียงพอที่ศาลจะประทับรับฟ้องไว้พิจารณาพิพากษาต่อไปได้⁵² เมื่อพนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนเสร็จจะต้องมีการส่งตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยพร้อมทั้งสำนวนการสอบสวนไปให้พนักงานอัยการเพื่อทำการพิจารณาสั่งคดีว่าจะมีคำสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหา โดยหากถ้าพนักงานอัยการมีคำสั่งฟ้องและยื่นฟ้องต่อศาลแล้ว จะมีผลทำให้ผู้ต้องหานั้นมีฐานะเป็นจำเลยทันที⁵³ เมื่อพนักงานอัยการยื่นฟ้องต่อศาลแล้วในวันไต่สวนมูลฟ้องให้จำเลยมาหรือคุมตัวจำเลยมาศาลพร้อมทั้งฟ้อง เพราะการไต่สวนมูลฟ้องนั้นจะต้องกระทำต่อหน้าจำเลย และเมื่อจำเลยปรากฏตัวต่อหน้าศาลในชั้นแรก และศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริง ศาลจะทำการอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟังและถามจำเลยว่าจำเลยได้กระทำผิดจริงตามฟ้องหรือไม่ และจำเลยจะให้การต่อสู้คดีหรือจะให้การรับสารภาพโดยถ้าจำเลยให้การอย่างหนึ่งอย่างใดก็ให้ศาลจดไว้ในแบบของคำให้การจำเลย แต่จำเลยสามารถทำคำให้การเป็นหนังสือยื่นต่อศาลพร้อมสำเนาเองก็ได้ ถ้าจำเลยให้การรับสารภาพศาลจะประทับฟ้องไว้พิจารณาโดยไม่ต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องและถ้าจำเลยไม่ยอมให้การหรือให้การปฏิเสธ ศาลก็จะรายงานหรือจดคำให้การไว้แล้ว แล้วแต่กรณีและดำเนินการไต่สวนมูลฟ้องคดีต่อไปนั้นก็คือให้โจทก์นำพยานของตนเข้าสืบโดยจำเลยมีตัวอยู่ในศาล

⁵¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. ตามมาตรา 120

⁵² ชานิศ เกศพิทักษ์. (2548). คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3-4. เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา. หน้า 73.

⁵³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 2 (3)

ตลอดเวลาและผู้ที่ถูกอัยการฟ้องจะมีฐานะเป็นจำเลยในระหว่างการไต่สวนมูลฟ้องแม้ศาลจะยังไม่ประทับฟ้องทันทีก็ตามและในกรณีที่สั่งให้ไต่สวนมูลฟ้องไว้ก่อนนั้นผู้ที่ถูกฟ้องก็มีฐานะเป็นจำเลยนับแต่ถูกฟ้องจนถึงชั้นไต่สวนมูลฟ้องเช่นกัน

(ข) กรณีราษฎรเป็นโจทก์

เป็นหลักการที่เกิดขึ้นมาก่อนหลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ และเริ่มมีใช้ครั้งแรกในประเทศอังกฤษ ซึ่งถือว่าประชาชนทุกคนต่างมีความรับผิดชอบในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม และทำให้ประชาชนทุกคนมีฐานะเป็นผู้เสียหายโดยมีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้ตามบทบัญญัติมาตรา 162 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้วางหลักเกณฑ์ของการไต่สวนมูลฟ้องในกรณีราษฎรเป็น โจทก์ไว้โดยให้ศาลจะต้องทำการไต่สวนมูลฟ้องของโจทก์ซึ่งเป็นราษฎรฟ้องเองเสมอ ก่อนที่ศาลจะสั่งประทับฟ้อง เพราะเหตุว่าจำเลยมิได้มีฐานะเป็นจำเลยในระหว่างพิจารณาไต่สวนมูลฟ้อง เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้น⁵⁴ ที่มีหลักว่า“คดีนั้นถ้าพนักงานอัยการได้ฟ้องจำเลยโดยข้อหาเดียวกันด้วยแล้ว”การดำเนินคดีอาญามักจะมีผลกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของจำเลยโดยตรง เพราะเมื่อศาลประทับฟ้องคดีไว้แล้ว ศาลอาจทำการออกหมายจับจำเลยทันทีตามประมวลกฎหมาย⁵⁵ เพื่อให้ตัวจำเลยให้มาอยู่ในอำนาจศาลเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดี และแม้ว่าจำเลยจะมีสิทธิขอให้ปล่อยชั่วคราวได้ แต่หากผลของการพิจารณานั้นจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดแล้ว จำเลยย่อมต้องได้รับความเสียหาย⁵⁶

นอกจากนี้ การไต่สวนมูลฟ้องเป็นเรื่องระหว่างศาลกับโจทก์ไม่มีความจำเป็นต้องทำต่อหน้าจำเลย เหมือนในคดีที่พนักงานอัยการเป็น โจทก์ฟ้อง แต่เนื่องจากผลของการไต่สวนมูลฟ้องอาจกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของจำเลยได้ก่อนวันนัดไต่สวนมูลฟ้องศาลต้องสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยพร้อมทั้งแจ้งวันนัดให้จำเลยทราบซึ่งจำเลยมีสิทธิที่จะมาหรือไม่มาในวันนัดก็ได้ถ้าหากจะไม่มาในวันนัดก็สามารถที่จะแต่งตั้งทนายความมาซักค้านพยาน โจทก์ก็สามารถทำได้และถ้าพยานโจทก์รับรองในความถูกต้องของเอกสารจำเลยแล้ว จำเลยก็สามารถอ้างส่งเอกสารนั้นต่อศาลได้ ไม่ถือว่าเป็นการสืบพยานของจำเลยกรณีราษฎรเป็น โจทก์ยื่นฟ้องคดีนั้น จำเลยไม่มีสิทธิในการต่อสู้คดีกับโจทก์ กล่าวคือ จำเลยไม่มีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานเข้าสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้องเนื่องจากยังไม่มีฐานะเป็นจำเลยตามกฎหมายในคดีที่ราษฎรเป็น โจทก์นั้น ถ้าจำเลยมาศาลแล้วห้ามมิให้ศาลถามคำให้การจำเลย และในวันนัดไต่สวนมูลฟ้องนั้น ก่อนเริ่มการไต่สวนมูลฟ้องศาลจะไม่อ่านและ

⁵⁴ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 162 (2)

⁵⁵ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 71 และ 169

⁵⁶ กุศล บุญยืน. (2547). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ. หน้า 190.

อธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และจะไม่มีคำถามคำให้การของจำเลยเหมือนในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ โดยศาลจะทำการไต่สวนมูลฟ้องโจทก์ไปในทันที แม้ว่ากฎหมายจะห้ามมิให้ศาลถามคำให้การจำเลยก็ตามแต่กฎหมายก็มีได้ตัดสิทธิจำเลยที่ขอให้การเองทั้งนี้เพราะเหตุว่าแม้คดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ก่อนถึงวันนัดไต่สวนมูลฟ้องก็มีบทบัญญัติที่ให้ศาลต้องส่งสำเนาคำฟ้องให้แก่จำเลยพร้อมกับแจ้งวันนัดไต่สวนมูลฟ้องให้จำเลยทราบแล้ว⁵⁷

จะเห็นได้ว่า กฎหมายได้บัญญัติให้มีขั้นตอนในการกลั่นกรองมูลคดีก่อนที่ศาลจะประทับฟ้องเพื่อให้ศาลพิจารณาถึงรูปคดี หรือข้อเท็จจริงในเบื้องต้นของฟ้องโจทก์ก่อนว่ามีมูลเพียงพอที่ศาลควรจะรับคดีนั้นไว้พิจารณาต่อไปหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันการกลั่นแกล้งหรือความเข้าใจผิดของโจทก์ที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่จะนำมาฟ้องต่อศาลนั่นเอง

3.3.2 หลักการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง

จำเลย หมายถึง บุคคลที่ถูกฟ้องไปยังศาลแล้วโดยมีข้อหาว่าได้กระทำความผิดเกิดขึ้น⁵⁸ แต่ถ้าเสียหายเป็น โจทก์ฟ้องคดีเองบุคคลที่ถูกฟ้องยังศาลนั้นจะมีฐานะเป็นจำเลยก็ต่อเมื่อศาลสั่งประทับรับฟ้องไว้แล้วเท่านั้น⁵⁹ จำเลยมีสิทธิที่จะมีทนายความมาคอยช่วยเหลือ⁶⁰ และมีสิทธิที่จะให้การหรือไม่ให้การก็ได้⁶¹

การประทับรับฟ้องบุคคลใดให้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลย่อมกระทบกระเทือนถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้นๆ นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงเกียรติยศของบุคคลนั้นๆ ด้วย ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดไว้ว่ามีให้ถือว่าบุคคลที่ถูกฟ้องเป็นจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและยังอาจทำให้บุคคลนั้นต้องถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดีหากศาลไม่ให้ประกันตัวกฎหมายจึงต้องมีการบัญญัติให้มีการไต่สวนมูลฟ้องก่อนที่ศาลจะประทับรับฟ้องคดีใดเข้าสู่กระบวนการพิจารณา นอกจากนี้ในกรณีที่พนักงานอัยการและราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องนั้น หลักสำคัญบางประการของการดำเนินคดีอาญาที่ปรากฏอยู่ใน “กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองและอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” นั้น ได้กลายเป็นมาตรฐานสากลไปแล้ว โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงเลยว่าเป็นระบบของการพิจารณาคดีอาญาแบบไต่สวนหรือกล่าวหา เช่น หลักข้อสันนิษฐานความเป็นผู้บริสุทธิ์ หลักความเสมอภาค และความเป็น

⁵⁷ ธานีศ เกศวพิทักษ์, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 52, หน้า 74.

⁵⁸ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 2 (3)

⁵⁹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 165 วรรค 3

⁶⁰ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 8 (1),(2)

⁶¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, มาตรา 172

ปรักษ์ในการต่อสู้คดีซึ่งถือเป็นหลักสากลในปัจจุบันไม่ใช่ลักษณะที่ใช้เฉพาะการดำเนินคดีในระบบกล่าวหาเท่านั้นอีกต่อไปแล้ว

เมื่อพิจารณาจากข้อบัญญัติในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองและอนุสัญญาาระหว่างประเทศจะเห็นว่าเนื้อหาของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในการดำเนินคดีอาญานั้นมีความสอดคล้องกับทฤษฎีของหลักกระบวนการนิติธรรมหรือกระบวนการอันควรและแนวคิดระบบวิธีพิจารณาความอาญาในแบบกล่าวหาซึ่งต้องการให้ผู้ถูกกล่าวหาได้มีโอกาสในการต่อสู้คดีกับฝ่ายรัฐที่เป็นฝ่ายกล่าวหาได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยบทบัญญัติที่ปรากฏในกฎหมายระหว่างประเทศหมวดนี้ถือว่าเป็นมาตรฐานสากลของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบันเนื่องจากรัฐภาคี⁶²ไม่ว่าจะมีระบบวิธีพิจารณาความอาญาในแบบกล่าวหาหรือในแบบไต่สวนต่างก็ต้องปรับปรุงแก้ไขระบบวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศตนให้มีความสอดคล้องกับพันธกรณีตามที่กฎหมายระหว่างประเทศในหมวดนี้และในปัจจุบันของประเทศต่างๆที่ใช้ระบบไต่สวนต่างก็ได้วางหลักการและบัญญัติหลักเกณฑ์ให้มีความสอดคล้องกับพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศที่สุด

บทบัญญัติที่เป็นที่มาของการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในระหว่างการดำเนินคดีอาญานี้คือกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR)⁶³ ข้อ 14 มีหลักว่า

1. บุคคลทั้งปวงย่อมมีความเสมอภาคในการพิจารณาของศาลและคณะตุลาการในการพิจารณาคดีอาญาซึ่งตนต้องหาว่าได้กระทำความผิดหรือการพิจารณาคดีอันเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตน โดยบุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาอย่างเปิดเผยและเป็นธรรมโดยคณะตุลาการซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายมีอำนาจมีความเป็นอิสระและเป็นกลางสื่อมวลชนและสาธารณชนอาจถูกห้ามเข้าฟังการพิจารณาคดีทั้งหมดหรือบางส่วนก็ด้วยเหตุผลทางศีลธรรมความสงบเรียบร้อยของประชาชนหรือความมั่นคงของชาติในสังคมประชาธิปไตยหรือเพื่อความจำเป็นเกี่ยวกับส่วนได้เสียในเรื่องชีวิตส่วนตัวของคู่กรณีหรือในสภาพการณ์พิเศษซึ่งศาลเห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งเมื่อการพิจารณาโดยเปิดเผยนั้นอาจเป็นการเสื่อมเสียต่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมแต่คำพิพากษาในคดีอาญาหรือคำพิพากษาหรือคำวินิจฉัยข้อพิพาทในคดีอื่นต้องเปิดเผยเว้นแต่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของเด็กและเยาวชนหรือเป็นกระบวนการพิจารณาเกี่ยวกับข้อพิพาทของคู่สมรสในเรื่องการเป็นผู้ปกครองเด็ก

⁶² การคุ้มครองสิทธิตามหลักสากล. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.ishr.ch/component/docman/doc_down. Retrieved December 4, 2010. [2559,20 กุมภาพันธ์]

⁶³ โทเมน ภัทรภริมย์. (2512). การสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศส. *อัยการนิเทศ*, 31 (3), หน้า 358-387.

2. บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดอาญาต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด

3. ในการพิจารณาคดีอาญาบุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำผิดย่อมมีสิทธิที่จะได้รับหลักประกันขั้นต่ำดังต่อไปนี้โดยเสมอภาค

(ก) สิทธิที่จะได้รับแจ้งโดยพลันซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับสภาพและเหตุแห่งความผิดที่ถูกกล่าวหาในภาษาซึ่งบุคคลนั้นเข้าใจได้

(ข) สิทธิที่จะมีเวลาและได้รับความสะดวกเพียงพอแก่การเตรียมการเพื่อต่อสู้คดีและติดต่อกับทนายความที่ตนเลือกได้

(ค) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาโดยไม่ชักช้าเกินความจำเป็น

(ง) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาต่อหน้าบุคคลนั้นและสิทธิที่จะต่อสู้คดีด้วยตนเองหรือโดยผ่านผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายที่ตนเลือกสิทธิที่บุคคลได้รับแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายหากบุคคลนั้นไม่มีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายในกรณีใดๆเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมบุคคลนั้นมีสิทธิที่จะมีผู้ช่วยเหลือทางกฎหมายซึ่งมีการแต่งตั้งให้โดยปราศจากค่าตอบแทนในกรณีที่บุคคลนั้นไม่สามารถรับภาระในการจ่ายค่าตอบแทน

(จ) สิทธิที่จะซักถามพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตนและขอให้เรียกพยานฝ่ายตนมาซักถามภายใต้เงื่อนไขเดียวกับพยานซึ่งเป็นปรปักษ์ต่อตน

(ฉ) สิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือจากล่ามโดยไม่คิดมูลค่าหากไม่สามารถเข้าใจหรือพูดภาษาที่ใช้ในศาลได้

(ช) สิทธิที่จะไม่ถูกบังคับให้เบิกความเป็นปรปักษ์ต่อตนเองหรือให้รับสารภาพผิด”

จะเห็นได้ว่ากติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองนั้น ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไว้ค่อนข้างกว้างและต้องการให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยทั้งนี้เพื่อให้รัฐต่างๆซึ่งมีระบบกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญาที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นในรัฐที่ใช้ระบบกล่าวหาหรือในรัฐที่ใช้ระบบไต่สวนก็สามารถยอมรับและยึดถือปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และตามกติการะหว่างประเทศอันว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองได้กำหนดไว้ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันได้อีกทั้งประเทศไทยได้มีการจัดตั้ง“สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย”(TIJ)⁶⁴เป็นองค์กรวิชาการที่มุ่งส่งเสริมด้านการปฏิบัติตามหลักนิติธรรมและการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนากระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยและประเทศในภูมิภาคอาเซียนให้เป็นไปตามมาตรฐานและ

⁶⁴ สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก:<http://www.egov.go.th/th/government-agency/469>. [2559,28 เมษายน]

เป็นไปตามหลักปฏิบัติสากลโดยให้ความสำคัญกับการเผยแพร่แลกเปลี่ยนองค์ความรู้หลากหลายรูปแบบแก่สาธารณชนที่มีความสำคัญกับการสร้างสรรค์สังคมแห่งความยุติธรรม คือการยึดมั่นในหลักสิทธิมนุษยชนและการเคารพในหลักนิติรัฐดังนั้น สรท. จึงมีภารกิจหลักในการที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชญากรรมและการพัฒนาให้แก่ภาคประชาชนเพื่อนำไปสู่การป้องกันและแก้ปัญหาอาชญากรรมในสังคมด้วยการเข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมรูปแบบต่างๆรวมทั้งณรงค์และส่งเสริมให้มีการนำเอาหลักปฏิบัติและมาตรฐานสากลมาใช้ในองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอีกทั้ง สรท. ยังมุ่งเน้นให้ประชาชนทั่วไปได้ตระหนักถึงสิทธิที่ตนพึงมีตลอดจนได้รับคำแนะนำอย่างถูกต้องเหมาะสมในกรณีที่พวกเขาเหล่านั้นมีเหตุจำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา

นอกจากนี้ประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิของจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง โดยได้มีการเสนอร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับการไต่สวนมูลฟ้องขึ้นเพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้มีประสิทธิภาพและคุ้มครองสิทธิของจำเลยอย่างแท้จริง อ้างอิงปรากฏตามภาคผนวก⁶⁵

ตารางที่ 1 สรุปขั้นตอนการไต่สวนมูลฟ้องคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์และคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ ข้อแตกต่างและเหมือนกันดังนี้

ข้อแตกต่างกัน	
กรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์	กรณีราษฎรเป็นโจทก์
1. คำฟ้องต้องยื่นพร้อมตัวจำเลยเว้นแต่จำเลยจะอยู่ในอำนาจศาลแล้ว	1. ยื่นฟ้องโดยไม่ต้องมีจำเลยมาศาลก็ได้
2. การไต่สวนต้องทำต่อหน้าจำเลย	2. ไต่สวนต่อหน้าหรือลับหลังจำเลยได้
3. ศาลต้องอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง	3. ศาลไม่ต้องอ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง
4. ศาลต้องถามคำให้การและจดคำให้การไว้	4. ห้ามศาลถามคำให้การจำเลย
5. จำเลยตกอยู่ในฐานะจำเลยในวันยื่นฟ้อง จึงมีสิทธิอุทธรณ์ฎีกา	5. จำเลยยังไม่อยู่ในฐานะจำเลย จนกว่าจะประทับฟ้องและไม่มีสิทธิอุทธรณ์และศาลไม่อาจมีคำสั่งเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของจำเลย เพราะยังไม่มีฐานะจำเลย ⁶⁶
6. ศาลมีคำสั่งเกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพจำเลยได้	

⁶⁵ ภาคผนวก

⁶⁶ ณรงค์ ใจหาญ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 51.

ข้อที่เหมือนกัน

1. จำเลยไม่มีสิทธินำพยานเข้าสืบ
2. จำเลยมีสิทธิแต่งตั้งทนายความ
3. จำเลยมีสิทธิซักค้านพยานโจทก์
4. ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลยเป็นรายตัว

3.4 สิทธิของจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องของต่างประเทศ⁶⁷

การดำเนินกระบวนการพิจารณาในหลายๆประเทศ ได้ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาที่แตกต่างกัน ตามสถานะแวดล้อมและบริบทของแต่ละประเทศ ทั้งนี้ก็เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมของประเทศตนเองนั้น มีประสิทธิภาพและสามารถให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนในชาติได้ อีกทั้งการดำเนินการใดๆอันจะเป็นการกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของบุคคลนั้นจะกระทำมิได้ จึงถือได้ว่ากระบวนการยุติธรรมเป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของบุคคล และกระบวนการยุติธรรมนั้น ยังถือเป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพของบุคคลได้อีกทางหนึ่งด้วย ดังนั้นสิทธิของผู้ตกเป็นผู้ต้องหาหรือจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องก็ย่อมต้องได้รับความคุ้มครองและให้เป็นไปโดยยุติธรรมเช่นกัน

3.4.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา⁶⁸

การฟ้องคดีอาญาต่อศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาคืออำนาจเฉพาะและดำเนินการของรัฐ กล่าวคือ พนักงานอัยการเท่านั้น เป็นผู้มียอำนาจฟ้องคดี และการฟ้องคดีอาญาต่อศาลของพนักงานอัยการทำได้ 2 รูปแบบ คือ

1. โดยคำสั่งอนุญาตให้ฟ้องของ คณะลูกขุนใหญ่ Grand Jury และ
2. โดยคำฟ้องของพนักงานอัยการที่เรียกว่า information

และก่อนที่จะมีการฟ้องคดีต่อศาลนั้น ประเทศสหรัฐอเมริกามีกระบวนการคัดกรองคดีเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลยอยู่ใน 2 รูปแบบ คือ

⁶⁷ ศิริพล กุศลศิลป์วุฒิ. (2548). *กระบวนการยุติธรรมในประเทศสหรัฐอเมริกา*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.office.police.th/wanchi>. [2559, 28 เมษายน]

⁶⁸ ณรงค์ ใจหาญ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 51.

(1) การไต่สวนมูลฟ้องโดยผู้พิพากษา

ประเทศสหรัฐอเมริกาจะเน้นหลักในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก และถือว่าระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นมาตรการที่ช่วยในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยในคดีความผิดประเภทร้ายแรงจากการฟ้องร้องคดีโดยไม่มีมูลหรือไม่มีความผิดอันสมควรจะถือว่าเป็นความผิด

แต่เดิมการไต่สวนมูลฟ้องนั้น มีไว้เพื่อป้องกันการปล่อยตัวจำเลย และหน้าที่หลักของศาลคือ การสอบถามพยานและการควบคุมตัวจำเลยไว้สำหรับการดำเนินคดีต่อไปหรือการให้ประกันตัว หรือการควบคุมตัว ซึ่งจะเป็นไปโดยอัตโนมัติ เว้นแต่จะปรากฏว่าไม่ได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นหรือไม่ได้มีหลักฐานใดๆ ที่สงสัยว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด จำเลยจะถูกไต่สวนโดยไม่เปิดเผยพยาน โจทก์จะให้การกลับหลังจำเลย จำเลยไม่มีสิทธิที่จะมีทนายความมาคอยช่วยเหลือ และไม่มีสิทธิที่จะรับฟังหรือได้เห็นพยานหลักฐานที่จะใช้ยืนยันเขาได้กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องทั้งหมดเพื่อประโยชน์ของโจทก์ ส่วนจำเลยจะได้รับการพิจารณาในการขอประกันตัวเท่านั้น ต่อมาการไต่สวนมูลฟ้องได้มีวิวัฒนาการมาเป็นการคุ้มครองประโยชน์ในส่วนของจำเลย โดยโจทก์จะต้องแสดงพยานหลักฐานให้เพียงพอที่จะให้ศาลพอใจว่าคดีนั้นๆ เหตุที่จะเป็นไปได้อันเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น⁶⁹

ปัจจุบันในทุกศาลถือว่าการไต่สวนมูลฟ้องไม่ใช่เป็นการไล่ต้อนผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย แต่เป็นการไต่สวนด้วยความเที่ยงธรรมถึงข้อที่มีการกล่าวหาถึงความมุ่งหมายส่วนใหญ่ของการไต่สวนมูลฟ้อง ก็เพื่อป้องกันมิให้จำเลยหรือผู้ต้องหาต้องขึ้นศาลเพื่อพิจารณาคัดสินเมื่อไม่มีเหตุผลอันสมควรที่จะเชื่อได้ว่ามีการกระทำความผิดตามข้อกล่าวหาในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนั้น Magistrate สามารถป้องกันมิให้มีการกล่าวหาเกิน โดยไม่มีเหตุผลเพียงพอขึ้นไปถึงชั้นพิจารณาโดยเปิดเผยได้⁷⁰ กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องจึงถือเป็นหลักประกันในการที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยอีกทางหนึ่งเพราะการถูกฟ้องคดีนั้นเป็นภาระหนักที่มีผลกระทบต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นอย่างมาก และการมีองค์กรที่เข้ามาทำการตรวจสอบอำนาจของรัฐในการฟ้องคดีในชั้นแรกก่อนที่จะมีการรับฟ้องคดีนี้ จึงเป็นประโยชน์อย่างมากต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยและนอกจากนี้ ยังทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้มีโอกาสทราบเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในคดีที่ตนเองจะทำการต่อสู้ในชั้นพิจารณาอีกด้วยโดยหากเป็นคดีที่ร้ายแรงจะต้องมีการเปิดโอกาสให้ศาลได้ทำการไต่สวนมูลฟ้องคดีของโจทก์ก่อนว่าคดีมีมูลที่จะฟ้องร้องหรือไม่ซึ่งก็คือ กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องโดยตามปกติ

⁶⁹ อนันต์ ขมจินดา. (2528). *การไต่สวนมูลฟ้องในกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์*. วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยศิลปากร, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 89.

⁷⁰ อมร อินทรกำแหง. (2520). การดำเนินคดีอาญาในสหรัฐอเมริกา. *ตุลพาห*, 19 (16), หน้า 229-347.

แล้วศาลในชั้นต้นจะถามผู้ต้องหาในคดีที่ร้ายแรงก่อนว่าต้องการให้ไต่สวนมูลฟ้องหรือไม่หากผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องการที่จะให้มีการไต่สวนมูลฟ้องก็จะไต่สวนมูลฟ้องไปในทางปฏิบัติกรณีที่จะมีการไต่สวนมูลฟ้องศาลจะมีการเลื่อนการพิจารณาออกไปเพื่อให้ทั้งพนักงานอัยการ โจทก์และผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เตรียมคดีในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง⁷¹

(2) การไต่สวนมูลฟ้องโดยคณะลูกขุนใหญ่⁷²

ตามรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 5 ได้วางบทบัญญัติไว้ว่าบุคคลใดจะถูกพิจารณาในคดีที่มีโทษถึงประหารชีวิตหรือคดีอาญาร้ายแรงอื่นใดไม่ได้ นอกจากคณะลูกขุนใหญ่จะได้แจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรหรือชี้ขาดเป็นลายลักษณ์อักษรให้พิจารณาคดีนั้นแล้ว ทั้งนี้ยกเว้นคดีที่เกิดขึ้นในกองทัพบกหรือกองทัพเรือหรือในกำลังพลเรืออาสาสมัครที่เข้าประจำการในยามที่มีสงครามหรือความไม่สงบเกิดขึ้น” บทบัญญัตินี้เป็นบทบัญญัติที่แสดงให้เห็นถึงหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เป็นอย่างดีคือจะมีการฟ้องร้องคดีในความผิดที่มีโทษประหารชีวิตหรือความผิดร้ายแรงอันไม่พึงปรารถนาอื่นใดไม่ได้ นอกจากจะได้รับการแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรจากคณะลูกขุนใหญ่เสียก่อน โดยให้คณะลูกขุนใหญ่เป็นผู้พิจารณาสั่งการ⁷³ ถือเป็นกรณีที่คณะลูกขุนใหญ่ เป็นผู้ที่ดำเนินการกล่าวหาจำเลยโดยทำคำฟ้องที่เรียกว่า Indictment ซึ่งโดยหลักแล้วจะต้องได้รับการไต่สวนมูลฟ้องในครั้งแรกโดย Magistrate ก่อนแล้วจึงได้รับการไต่สวนอีกครั้งโดยคณะลูกขุนใหญ่แต่ในบางมลรัฐก็ให้คณะลูกขุนใหญ่เป็นผู้ดำเนินการไต่สวนเลยทีเดียว⁷⁴

การไต่สวนมูลฟ้องเป็นมาตรการในการตรวจสอบเบื้องต้นก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการต่อรองคำให้การของจำเลย โดยผู้พิพากษา Magistrate จะเป็นผู้ตรวจสอบหาความจริงว่า จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดตามคำฟ้องของอัยการหรือไม่ โดยที่ในชั้นนี้ จำเลยจะถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ที่จะมีโอกาสเป็นอย่างมากในการนำเสนอข้อมูลและพยานหลักฐานของตนเองซึ่งหากศาลเห็นว่าพยานหลักฐานหรือข้อมูลของโจทก์มีความน่าเชื่อถือจนไม่พบเหตุอันควรต้องสงสัยหรือเห็นได้ว่า

⁷¹ ณรงค์ ใจหาญ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 26.

⁷² พัฒนพงศ์ สมานเกียรติสกุล. (2554). *การคุ้มครองคดีก่อนการประทับฟ้อง*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 12.

⁷³ สุพิศ ประณีตพลกรัง. (2538). *การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ต้องหาโดยองค์การตุลาการในชั้นก่อนพิจารณา: ศึกษาเปรียบเทียบกรณีไทยกับสหรัฐอเมริกา*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 172.

⁷⁴ เสียงชัย สุมิตรวสันต์. (2537). *การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหา ก่อนการประทับฟ้องโดยองค์การศาล*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 41.

จำเลยถูกใส่ความ ศาลก็จะยกฟ้องคดีของพนักงานอัยการไป ในช่วงตั้งแต่เริ่มต้นของการดำเนินคดี โดยการไต่สวนมูลฟ้องจะเป็นการช่วยคุ้มครองจำเลยได้ในกรณีที่จำเลยยังไม่ได้ทำข้อตกลงกับพนักงานอัยการ เพราะหากเป็นการทำข้อตกลงก่อนที่จะมีการไต่สวนมูลฟ้อง จะเป็นการสละสิทธิที่จะได้รับการไต่สวนมูลฟ้องของจำเลยไปสู่การพิจารณาคดีในชั้นนัดพร้อมเลยทีเดียวจำเลยมีสิทธิที่จะสละสิทธิในการไต่สวนมูลฟ้องในมลรัฐส่วนใหญ่ นั่นพนักงานอัยการและผู้พิพากษาต้องเห็นชอบด้วยในการสละสิทธิในการสละสิทธินี้มีทั้งข้อดีและข้อเสียทั้งแก่พนักงานอัยการและจำเลยส่วนมากพนักงานอัยการจะเห็นด้วยกับการสละสิทธิเพราะต้องการหลีกเลี่ยงในการเปิดเผยพยานหลักฐานของตนให้จำเลยทราบก่อนที่จะมีการพิจารณาคดีแต่อย่างไรก็ตามหากศาลในบางมลรัฐเชื่อว่ามีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการบันทึกคำให้การของพยานไว้ เนื่องจากมีความเป็นไปได้ที่พยานคนหนึ่งหรือหลายคนจะไม่สามารถมาปรากฏตัวในชั้นพิจารณาได้หรือไม่สามารถที่จะจดจำข้อเท็จจริงได้อย่างละเอียดชัดเจนในกรณีเช่นนี้บันทึกคำให้การในชั้นไต่สวนมูลฟ้องสามารถนำมาใช้ในชั้นพิจารณาได้ ส่วนจำเลยอาจจะสละสิทธิในการไต่สวนมูลฟ้องด้วยเหตุผลข้อใดข้อหนึ่งดังต่อไปนี้คือ

- (1) ตัดสินใจที่จะให้การรับสารภาพ
- (2) ต้องการให้กระบวนการพิจารณาคดีอาญาเป็นไปอย่างรวดเร็ว
- (3) หวังที่จะหลีกเลี่ยงผลกระทบทางด้านลบของสาธารณชนซึ่งเป็นผลมาจากการพิจารณาในอีกแง่หนึ่งการไต่สวนมูลฟ้องก็ถือว่าเป็นประโยชน์สำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยที่เชื่อว่าการที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกฟ้องนั้นอาจจะถูกยกฟ้องได้ นอกจากนี้ยังทำให้จำเลยสามารถที่จะรู้ว่าพนักงานอัยการมีพยานหลักฐานใดบ้างที่จะมาฟ้องตนสำหรับสิทธิของจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องของสหรัฐอเมริกาสามารถสรุปได้ดังนี้⁷⁵

1) สิทธิที่จะมีทนายความ⁷⁶

สิทธิที่จะมีทนายความมาคอยช่วยเหลือขยายไปถึงในชั้นไต่สวนมูลฟ้องที่ให้สิทธิแก่จำเลยที่เป็นคนยากจนสามารถ แต่งตั้งทนายความในการพิจารณาคดีจะใช้เฉพาะในขั้นตอนสำคัญในกระบวนการพิจารณาคดีเท่านั้นดังนั้นศาลจะต้องพิจารณาว่าการไต่สวนมูลฟ้องเป็นขั้นตอนที่จำเลยจะต้องได้รับความช่วยเหลือจากการมีทนายความเพื่อรักษาสิทธิขั้นพื้นฐานของจำเลยในการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมหรือไม่โดยส่วนใหญ่แล้วศาลจะไม่เชื่อข้อโต้แย้งที่ว่าไม่จำเป็นจะต้องมีทนายความ

⁷⁵ ณรงค์ ใจหาญ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 26.

⁷⁶ ณัฐธาวดี ลีตระกูล. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 35. หน้า 13.

อย่างไรก็ตามแม้ว่ารัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกาจะไม่ได้มีการกำหนดให้รัฐต้องดำเนินการจัดให้มีการไต่สวนมูลฟ้องแต่หากกฎหมายของมลรัฐใดได้มีการกำหนดให้มีการพิจารณาเช่นนี้ขึ้น ก็จะต้องให้สิทธิแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะมีทนายความมาคอยช่วยเหลือเนื่องจากการพิจารณาในส่วนนี้ถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง

2) สิทธิของจำเลยในการถามค้าน⁷⁷

ศาลทุกศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาจะให้สิทธิแก่จำเลยในการถามค้านพยานบุคคลที่พนักงานอัยการเสนอขึ้นมาในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง และสิทธินี้มีพื้นฐานมาจาก “กฎหมายท้องถิ่น” โดยศาลสูงสุดได้ตัดสินว่าการถามค้านในชั้นไต่สวนมูลฟ้องนั้นสามารถตัดการซักถามที่มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงก่อนที่จะมีการพิจารณาคดีมากกว่าการโต้แย้งคำให้การของพยานการถามค้านนั้นมีวัตถุประสงค์ในการค้นหาข้อเท็จจริงที่ไม่ใช่เป็นกรณีที่เกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญในการพิจารณาคดี กรณีที่จำเลยได้ค้นหาข้อเท็จจริงและเตรียมคดีมาเรียบร้อยแล้ว Magistrate จะต้องตระหนักเสมอว่าทนายจำเลยอาจจะใช้ประโยชน์จากการไต่สวนมูลฟ้องเพื่อจุดประสงค์ในการค้นหาข้อเท็จจริงโดยคำถามที่ได้รับคำตอบโต้แย้งจะเป็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับแหล่งที่มาของพยานหลักฐานอื่นๆเช่นชื่อของพยานเป็นต้น หรืออาจเป็นการตรวจสอบขอบเขตของกระบวนการสอบสวนซึ่งพนักงานตำรวจได้ทำการสอบสวนมาโดยทนายจำเลยจะใช้เป็นประโยชน์ได้

3) สิทธิของจำเลยในการเสนอพยานบุคคล⁷⁸

ทุกศาลยอมรับสิทธิอย่างมีเงื่อนไขของจำเลยที่จะมีสิทธิเรียกพยานบุคคลในขณะไต่สวนมูลฟ้องได้โดยในทางปฏิบัติแล้ว สิทธินี้ไม่ค่อยมีการใช้กันมากนัก เว้นแต่กรณีที่มีพฤติการณ์พิเศษจำเลยมักจะคาดการณถึงคำสั่งของศาลเสมอและใช้ประโยชน์จากการไต่สวนมูลฟ้องในการค้นหาข้อเท็จจริงจากคดีของพนักงานอัยการและเตรียมวางกรอบในการ impeachement พยานของพนักงานอัยการในชั้นพิจารณาคดี หากทนายความสรุปว่า มีโอกาสที่จะลดความน่าเชื่อถือในพยานของพนักงานอัยการ โดยการถามค้าน คำให้การของพยานจำเลยจะถือว่าเป็นเสมือนความขัดแย้งในเรื่องของความน่าเชื่อถือ การที่จำเลยเสนอพยานบุคคลในช่วงที่มีการไต่สวนมูลฟ้อง จำเลยเองก็มีความเสี่ยงที่จะทำให้คำให้การของพยานฝ่ายจำเลย ถูกลดความน่าเชื่อถือลงได้เช่นกัน ในชั้นพิจารณาคดีดังนั้น จำเลยอาจจะใช้วิธีการถามค้านพยานของพนักงานอัยการเพื่อจะค้นหาข้อเท็จจริง และเพื่อเตรียมการ impeachement ต่อไป ซึ่งพนักงานอัยการ อาจจะใช้วิธีการถามค้านพยานของจำเลยเพื่อวัตถุประสงค์อย่างเดียวกัน

⁷⁷ อมร อินทรกำแหง. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 70. หน้า 38.

⁷⁸ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์. (2551). *การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา*. วารสารข่าวสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.library.coj.go.th/indexarticle2.php>. [2559, 22 มีนาคม]

4) สิทธิในการคัดค้านคำสั่งของศาลให้ส่งตัวจำเลยไปพิจารณา⁷⁹

จำเลยสามารถที่จะคัดค้านคำสั่งของศาลที่ให้ส่งตัวจำเลยมายังศาลได้ระหว่างการยื่น Information ถ้าคำสั่งนั้นได้ออกมาภายหลัง information การคัดค้านที่เหมาะสมก็คือการขอให้อัยกฟ้องหรือยกเลิกซึ่งจะต้องกระทำก่อนที่จะมีการพิจารณาคดีและในบางมตรัฐต้องกระทำก่อนที่จะมีการยื่นคำให้การแก้ฟ้องหากว่า Magistrate ออกคำสั่งไปตามสำนวนคดีและเห็นได้ชัดแจ้งว่าไม่ปรากฏเหตุอันควรเชื่อหลังจากที่พนักงานอัยการยื่นคำฟ้องบนพื้นฐานของคำสั่งศาลนั้นและการโต้แย้งคัดค้านในเวลาที่เหมาะสม

(5) สิทธิที่จะให้การ

การไต่สวนมูลฟ้องโดยผู้พิพากษา Magistrate ตามกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่มีข้อห้ามจำเลยที่จะให้การ นอกจากนั้นจำเลยยังมีสิทธิที่จะนำพยานหลักฐานเข้าสืบในชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้ด้วย เว้นแต่การกลั่นกรองมูลคดีโดย คณะลูกขุนใหญ่ที่จำเลยไม่มีสิทธิที่จะให้การต่อหน้าคณะลูกขุนใหญ่แต่จำเลยมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งว่าคดีของโจทก์ไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอ⁸⁰

3.4.2 ประเทศฝรั่งเศส⁸¹

สิทธิของจำเลยในชั้นไต่สวนมูลฟ้องของประเทศฝรั่งเศสนั้น ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายอยู่หลายประการคือ มีผู้พิพากษาศาลไต่สวนหรือผู้พิพากษาอื่นที่มีอำนาจในการสอบสวนผู้ต้องหา เมื่อผู้ต้องหามาพบผู้พิพากษาไต่สวนในครั้งแรกผู้พิพากษาไต่สวนจะสอบถามเกี่ยวกับชื่อและนามสกุลของผู้ต้องหา แล้วแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบถึงคำฟ้องพร้อมทั้งแจ้งให้ผู้ต้องหาทราบว่าผู้ต้องหาจะมีสิทธิที่จะให้การต่อผู้คดีหรือจะไม่ให้การใดๆเลยก็ได้และต้องแจ้งให้ทราบว่าผู้ต้องหาจะมีสิทธิที่จะต่อสู้คดีได้โดยไม่มีทนายความหรือจะเลือกทนายความเองหรือจะขอให้ทางการหรือรัฐตั้งทนายความให้ก็ได้ การถามคำให้การในครั้งแรกนี้ผู้พิพากษาไต่สวนจะถามคำให้การในส่วนที่เกี่ยวกับเนื้อหาของความผิดไม่ได้ เว้นแต่ผู้ต้องหาหรือจำเลยสมัครใจที่จะให้การเกี่ยวกับเนื้อหาของความผิดนั้นเองสำหรับการสอบสวนในครั้งต่อไปนั้นผู้พิพากษาไต่สวนจะทำการสอบสวนได้ก็ต่อเมื่อมีการแจ้งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบก่อนล่วงหน้า 4 วันและทนายความของผู้ต้องหาจะมีสิทธิที่จะอยู่ร่วมด้วยในการถามคำให้การนอกจากนั้นทนายความยังมีสิทธิที่จะ

⁷⁹ มานิตซ์ จุมปา. (2552). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา*. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ:วิญญูชน.

หน้า 34.

⁸⁰ ศิริพล กุศลศิลป์วุฒิ. *อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 67*. หน้า 24.

⁸¹ พัฒนพงศ์ สมานเกียรติสกุล. *อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 72*. หน้า 30.

ตรวจดูสำนวนการสอบสวนเป็นเวลาทั้งหมด 2 วันก่อนเริ่มทำการสอบสวน⁸² การสอบปากคำผู้ต้องหาครั้งต่อไปผู้พิพากษาจะต้องแจ้งนัดให้ทนายความของผู้ต้องหาทราบล่วงหน้าทุกครั้ง เพื่อให้ทนายความของผู้ต้องหาหรือจำเลยสามารถมาฟังการสอบปากคำได้ตามวันนัด และจะสอบปากคำผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ก็ต่อเมื่อมีทนายความของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีนั้นๆ อยู่ด้วย เว้นแต่ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีนั้นๆ จะสละสิทธิในการมีทนายความนี้และการสละสิทธินั้นต้องกระทำโดยชัดแจ้งหรือเมื่อได้แจ้งให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยทราบโดยถูกต้องแล้วในกรณีที่พยานเบิกความขัดแย้งกันหรือเพื่อที่จะให้ได้ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับคดีผู้พิพากษาไต่สวนอาจเรียกพยานมาซักถามพร้อมกันเพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้เผชิญหน้ากับพยานพร้อมกันได้ นอกจากนี้ผู้พิพากษาไต่สวนมีอำนาจเรียกบุคคลใดๆ ที่เห็นว่าคำให้การของเขาจะเป็นประโยชน์ในการสอบสวนมาให้การได้⁸³

ในการให้อำนาจผู้พิพากษาไต่สวนอย่างมากมาย อาจจะเป็นเหตุให้ผู้พิพากษาไต่สวนใช้อำนาจดังกล่าวไปในทางที่มิชอบ จึงต้องมีกระบวนการในการควบคุมการใช้อำนาจของผู้พิพากษาไต่สวนอีกชั้นหนึ่ง ก่อนที่จะส่งเรื่องให้ศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาต่อไปโดยบทบาทของศาลอุทธรณ์ไต่สวนนั้นไม่เพียงแต่มีหน้าที่ในการพิจารณาคำฟ้องอุทธรณ์หรือตรวจสอบความถูกต้องของกระบวนการตรวจสอบคดีเท่านั้นแต่ยังมีบทบาทในการทบทวนการตรวจสอบคดีโดยทำหน้าที่ตรวจสอบความผิดพลาดในการดำเนินการไต่สวนของผู้พิพากษาไต่สวนอีกครั้งหนึ่งเช่นในคดีที่ถือว่าเป็นความลับ แต่เปิดโอกาสให้คู่ความและทนายความสามารถเข้าร่วมในการพิจารณาไต่สวนได้ การค้นหาความจริงจะมีลักษณะการสอบสวนหาข้อเท็จจริงข้อโต้แย้งต่างๆ ที่จะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและศาลสามารถสั่งให้คู่ความมาปรากฏตัวต่อหน้าศาลได้ คำสั่งต่างๆ ของผู้พิพากษาไต่สวนสามารถอุทธรณ์ไปยังศาลไต่สวนชั้นที่ 2 ได้ โดยเฉพาะคำสั่งของผู้พิพากษาสอบสวนที่สั่งให้ฟ้องผู้ต้องหาจะต้องให้ศาลไต่สวนชั้นที่ 2 พิจารณาอีกครั้งหนึ่งเสมอ⁸⁴

การไต่สวนมูลฟ้องในประเทศฝรั่งเศส⁸⁵

กฎหมายอาญาของฝรั่งเศสแบ่งความผิดออกเป็น 3 ชนิดตามความหนักเบาของโทษคือ

1. ความผิดลหุโทษ คือความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 2 เดือน หรือปรับไม่เกิน 3,000 ยูโร
2. ความผิดมัธยมโทษ คือความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกสูงกว่า 2 เดือนถึง 5 ปีหรือปรับเกิน

⁸² ณรงค์ ใจหาญ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 79.

⁸³ โกเมน ภัทรภิรมย์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 63. หน้า 358.

⁸⁴ อุทัย อาทิวา. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 10. หน้า 2-5.

⁸⁵ ณรงค์ ใจหาญ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 80.

กว่า 3,750 ยูโรขึ้นไป

3. ความผิดโทษฉกรรจ์ คือความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกสูงกว่า 5 ปีจนถึงประหารชีวิตโทษจำคุกเสรีภาพมีการบังคับให้ทำงานโทษห้ามไม่ให้อยู่ในถิ่นเดิม เป็นเวลา 5 ปีถึง 10 ปีสำหรับคดีการเมืองโทษตัดสิทธิบางประการ

ส่วนศาลที่พิจารณาพิพากษาคืออาญา 3 ชนิดดังกล่าวนั้นมี 3 ศาลคือ⁸⁶

1. ศาลแขวง (Tribunal de Police) เป็นศาลที่มีผู้พิพากษานายเดียวมีอำนาจพิพากษาคดีโทษจำคุกพิพากษาของศาลนี้ถ้าลงโทษจำคุกเกินกว่า 5 วันคู่ความมีสิทธิอุทธรณ์ในข้อเท็จจริงได้

2. ศาลมัธยมโทษ (Tribunal Correctionnel) เป็นศาลที่มีผู้พิพากษา 2 คนเป็นองค์คณะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดมัธยมโทษคือมีอัตราโทษจำคุกสูงกว่า 2 เดือนถึง 5 ปีหรือปรับเกินกว่า 3,750 ยูโรขึ้นไปคำพิพากษาของศาลนี้คู่ความสามารถอุทธรณ์ได้ในข้อเท็จจริง

3. ศาลลูกขุน (Cour d'Assises) เป็นศาลที่ประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คนและลูกขุนซึ่งเลือกจากรายกรอีก 9 คนมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดโทษฉกรรจ์คือความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกสูงกว่า 5 ปีจนถึงประหารชีวิตโทษจำคุกเสรีภาพมีการบังคับให้ทำงานโทษห้ามไม่ให้อยู่ในถิ่นเดิมเป็นเวลา 5 ปีถึง 10 ปีสำหรับคดีการเมืองโทษตัดสิทธิบางประการ คำพิพากษาศาลลูกขุนในปัญหาข้อเท็จจริงถือเป็นอันถึงที่สุดจะอุทธรณ์ไม่ได้ทั้งนี้เพราะศาลที่พิจารณามีผู้พิพากษา 3 คนและประกอบด้วยลูกขุนอีก 9 คนปัญหาข้อเท็จจริงจึงถือว่าได้มีการกลั่นกรองอย่างดีที่สุดแล้วศาลแขวงศาลมัธยมโทษและศาลลูกขุนดังกล่าวเป็นศาลตัดสินคดีโดยก่อนที่คดีอาญาจะมาถึงศาลดังกล่าวนี้คดีส่วนมากจะต้องผ่านศาลไต่สวนเสียก่อนซึ่งถือเป็นศาลที่เป็นส่วนสำคัญในวิธีพิจารณาความอาญาในระบบไต่สวน

คดีที่ต้องเข้าสู่การสอบสวนของผู้พิพากษาสอบสวน⁸⁷

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศสในความผิดอุกฤษโทษ Crime ได้แก้คดีความผิดที่มีระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไปหรือโทษที่หนักกว่านั้นทั้งในด้านที่เป็นคุณและเป็นโทษจะต้องมีการสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวนเสมอเพื่อที่จะได้ทราบถึงข้อเท็จจริงในคดีรวมทั้งพฤติกรรมต่างๆที่เกี่ยวกับผู้กระทำผิดทั้งในด้านที่เป็นคุณและที่เป็นโทษโดยนำข้อเท็จจริงที่ได้ มาประกอบในการวินิจฉัยว่าคดีมีพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงเพียงพอที่จะฟ้องร้องผู้ต้องหาต่อศาลตัดสินหรือไม่ศาลสอบสวนจะทำหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดทั้งในส่วนของฝ่ายโจทก์และในส่วนของฝ่ายจำเลยให้ได้มากที่สุดและต้องดำเนินการโดยเร็วที่สุดตามหลักวิธีพิจารณาแบบไต่สวนส่วนความผิดมัธยมโทษและโทษนั้นไม่มีการบังคับว่าจะต้องมีการสอบสวน

⁸⁶ พัฒนพงศ์ สมานเกียรติสกุล. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 72. หน้า 43-47.

⁸⁷ ณรงค์ ใจหาญ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 79

โดยผู้พิพากษาสอบสวนด้วย แต่อย่างไรก็ตามในความคิดมัชฌิมาและความผิดพลาดโทษกฎหมายยังได้เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะร้องขอต่อผู้พิพากษาสอบสวนให้เปิดการสอบสวนได้และคำร้องของพนักงานอัยการถือเป็นเงื่อนไขในการให้อำนาจสอบสวนแก่ผู้พิพากษาสอบสวนถ้าศาลสอบสวนเห็นว่ามีความผิดฐานเพียงพอจะดำเนินคดีต่อไปได้ก็จะส่งสำนวนการสอบสวนไปยังพนักงานอัยการเพื่อดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลพิจารณาต่อไป

การสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวน^{๘๘}

การสอบสวนคดีอาญาตามกฎหมายอาญาฝรั่งเศสมีองค์ประกอบที่เกี่ยวเนื่องอยู่ 3 องค์ประกอบคือ ดำรวจสอบสวนพนักงานอัยการและผู้พิพากษาสอบสวนและการสอบสวนคดีอาญาในประเทศฝรั่งเศสแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

(1) การสอบสวนเบื้องต้นเป็นหน้าที่ของตำรวจสอบสวนที่ดำเนินการเพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อที่จะทราบว่ามีความผิดเกิดขึ้นหรือไม่

(2) การสอบสวนความผิดซึ่งหน้าและ

(3) การสอบสวนโดยผู้พิพากษาสอบสวน โดยสารนิพนธ์นี้จะกล่าวถึงเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการสอบสวนประการสุดท้ายดังต่อไปนี้

การสอบสวนโดยพิพากษาสอบสวนเป็นรูปแบบของประเทศฝรั่งเศสเพื่อให้การสอบสวนคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อนได้กระทำโดยบุคคลที่มีความชำนาญทั้งในด้านของตัวบทกฎหมายและเป็นบุคคลที่มีความสามารถที่จะหาสาเหตุของการกระทำผิดก่อนที่จะนำคดีไปสู่ศาลเพื่อตัดสินใจคดีซึ่งจะมีความเป็นอิสระในการสอบสวนแต่ก็มีระบบของการคานอำนาจไว้ โดยให้พนักงานอัยการเป็นผู้ที่จะอนุญาตให้ทำการสอบสวนได้ จึงจะมีอำนาจสอบสวนนอกจากนี้ผู้เสียหายในคดีอาญาก็อาจมีส่วนให้ผู้พิพากษาสอบสวนทำการสอบสวนได้โดยการยื่นคำร้องขอเป็นคู่ความในทางแพ่งต่อผู้พิพากษาสอบสวนเพื่อให้ส่งคำร้องนั้นไปยังพนักงานอัยการเพื่ออนุญาตให้ทำการสอบสวน นอกจากนี้ผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่สอบสวนในคดีใดแล้วจะทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาตัดสินในคดีนั้นอีกไม่ได้เมื่อผู้พิพากษาสอบสวนเปิดการสอบสวนแล้วจะมีอำนาจสอบสวนอย่างกว้างขวางมากเนื่องจากว่าผู้พิพากษาสอบสวนมีสถานะเป็นตุลาการซึ่งถือว่าเป็นผู้ให้หลักประกันเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพอยู่แล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้พิพากษาสอบสวนจะมีอำนาจทุกประการที่จะสอบสวน ในส่วนที่เป็นประโยชน์ ในการค้นหาข้อเท็จจริงทั้งในด้านที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย ซึ่งมีทั้งข้อเท็จจริงในส่วนที่เกี่ยวกับการกระทำและข้อเท็จจริงในส่วนที่เกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด โดยอำนาจสอบสวนของผู้พิพากษาสอบสวนเป็นอำนาจสอบสวนที่เกี่ยวกับการกระทำที่อ้างว่าเป็น“ความผิด”ดังนั้นผู้พิพากษาสอบสวนจึงมีอำนาจครอบคลุม ไปถึงบุคคลทุก

^{๘๘} อุทัย อาทิวาช. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 10. หน้า 2-5.

คนที่มีความเกี่ยวข้องกับการกระทำดังกล่าวได้แต่หากเป็นการกระทำอื่นๆที่นอกเหนือจากที่พนักงานอัยการร้องขอให้สอบสวนแล้ว ผู้พิพากษาสอบสวนจะทำการสอบสวนเองไม่ได้ จะต้องแจ้งแก่พนักงานอัยการ เพื่อมีคำร้องให้สอบสวนเพิ่มเติม ในความผิด ที่เกี่ยวกับการกระทำ ที่พบใหม่นั้น⁸⁹

ผู้พิพากษาสอบสวน หรือศาลสอบสวน หรืออาจจะเรียกว่า เป็นศาลไต่สวน จะดำเนินการเกี่ยวกับพยานหลักฐานทั้งหมดของคดีโดยมีความมุ่งหมายที่จะรวบรวมพยานหลักฐานตั้งแต่เริ่มแรกของทั้งสองฝ่ายไว้โดยเร็วที่สุดไม่ใช่เป็นการไต่สวนเพียงต้องการรู้ว่าคดีมีมูลหรือไม่ อย่างเช่นในประเทศไทยการไต่สวนพยานจะกระทำต่อหน้าทนายจำเลยเว้นแต่จำเลยไม่ต้องการทนายความศาลจะเป็นผู้ถามพยานก่อนอัยการจึงมีสิทธิมาฟังการสอบสวนพยานและมีสิทธิถามพยานด้วยแต่ปกติแล้ว พนักงานอัยการจะไม่มาโดยให้ผู้พิพากษาไต่สวนถามพยานคนเดียวทนายจำเลยก็จะไม่ค่อยมีบทบาทในการซักค้านพยานดังเช่นศาลในระบบคอมมอนลอว์ ทั้งนี้เพราะผู้พิพากษาถามคนเดียวก่อนและถามโดยละเอียดให้ชี้แจงเหตุผลในทำนองของการซักค้านไปในตัว และศาลอาจเรียกจำเลยมาสอบถามอีกหลายครั้งเพื่อจะปรากฏข้อเท็จจริงซึ่งศาลเห็นสมควรส่วนการจดบันทึกคำพยานจะมีศาลดำเนินการพิมพ์คดีเป็นตอนๆบันทึกพิมพ์ทั้งคำถามคำตอบไว้ลักษณะการถามมุ่งจะค้นหาความจริงในลักษณะแบบสอบสวนและถ้าหากพยานที่เห็นเหตุการณ์พร้อมกันเบิกความขัดกันศาลไต่สวนจะเรียกพยานมาซักถามพร้อมกันแล้วให้พยานทบทวนความจำกันเองว่าความจริงเป็นเช่นไรซึ่งเรียกว่าCONFRONTATIONและเมื่อพยานแต่ละคนเถียงยืนยันว่าเหตุการณ์เป็นอย่างไรมีการบันทึกไว้โดยละเอียดว่าใครตอบว่าอย่างไรบ้างการสอบพยานแบบนี้บางที่อาจมีการเรียกมาสอบพร้อมกันถึง 4-5 คนซึ่งต่างก็ชี้แจง ได้เถียงกันเหมือนโต้เถียงกันภายในวงสนทนา และกรณีที่ออกไปเดินเผชิญสื่อก็จะมีผู้พิพากษาไต่สวนจำศาลหัวเครื่องพิมพ์ดีดออกไปด้วย คล้ายกับพนักงานสอบสวนที่จะออกไปทำการสอบสวนนอกพื้นที่ถือยศำนวนที่ผู้พิพากษาไต่สวนบันทึกไว้ทั้งหมดถือเป็นพยานหลักฐานซึ่งศาลตัดสินจะต้องฟังตามนั้นเป็นส่วนใหญ่ไม่มีการจดคำพยานในศาลตัดสินอีกครั้งหนึ่ง

การพิจารณาคดีในศาลตัดสิน⁹⁰

ศาลสอบสวนหรือศาลไต่สวนที่ไปทำการบันทึกการไต่สวนมาแล้วจะมีอำนาจแต่เฉพาะในการรวบรวมพยานหลักฐานจะไม่มีอำนาจพิจารณาคดีเมื่อได้ไต่สวนเสร็จแล้วจะส่งสำนวนไปให้พนักงานอัยการพร้อมกับความเห็นว่าจะฟ้องหรือไม่ฟ้องแต่ความเห็นของพนักงานอัยการอาจจะ

⁸⁹ ณรงค์ โจหาญ. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 96-97.

⁹⁰ สมคิด ณ นคร. (2511). *การพิจารณาคดีอาญาในศาลฝรั่งเศส*. ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.library.coj.go.th/indexarticle2.php>. [2559, 28 เมษายน]

แย้งกับความเห็นของศาลใต้สวนใต้เมื่อพนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาลตัดสินในส่วนของศาลแขวง อาจจะเป็นผู้ว่าคดีหรือพนักงานอัยการก็ได้แล้วแต่ประเภท และความหนักเบาของความผิดลหุโทษ ที่ฟ้องนั้น แต่ถ้าหากเป็นศาลมัธยมโทษและศาลลูกขุนจะมีเฉพาะพนักงานอัยการเท่านั้น ที่จะยื่นฟ้องและเอกชนจะร่วมเป็นโจทก์ฟ้องคดีด้วยไม่ได้การสืบพยานของศาลลูกขุนจะเรียกพยานที่สืบมาแล้วในศาลใต้สวนมาสอบถามอีกครั้งหนึ่งแต่การสืบพยานในชั้นนี้ไม่ได้มีการถามรายละเอียดทั้งหมดคงสอบถามแต่เฉพาะข้อความในบางตอนซึ่งศาลลูกขุนต้องการจะซักถามให้ได้ความชัดแจ้งยิ่งกว่าที่ปรากฏในชั้นใต้สวนเท่านั้นและไม่ได้มีการจดถ้อยคำพยานอีกการสืบพยานในแต่ละปากจึงเสร็จไปโดยเร็วเมื่อศาลถามเสร็จแล้ว พนักงานอัยการจะถามต่ออีกเพียงเล็กน้อยโดยส่วนมากพนักงานอัยการจะไม่ถามทั้งทนายจำเลยก็จะซักค้านน้อยมากทั้งนี้เป็นเพราะข้อเท็จจริงต่างๆที่เกิดขึ้นในคดีศาลใต้สวนได้ถามไว้โดยละเอียดหมดแล้วนอกจากนี้สิทธิในการถามพยานของพนักงานอัยการและทนายจำเลย ก็มีความแตกต่างกันกล่าวคือพนักงานอัยการมีสิทธิที่จะถามพยานได้โดยตรงเช่นเดียวกับที่ศาลถามส่วนทนายความนั้นจะถามพยานได้ ต้องถามผ่านทางศาลซึ่งทนายจำเลยหมดโอกาสที่จะถามนำดวงพยานออกนอกเรื่องและคล้อยตามคำถามของตนได้เพราะศาลจะเปลี่ยนคำถามที่รับมาจากทนายความเป็นคำถามที่ทำให้พยานสามารถเข้าใจได้ง่ายนอกจากนี้ ผู้พิพากษาสอบสวนหรือผู้พิพากษาใต้สวนมีหน้าที่ในการค้นหาว่าคดีนั้นมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะนำมาพิจารณาพิพากษาความผิดของจำเลยหรือไม่เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายนี้ผู้พิพากษาศาลใต้สวนจึงมีอำนาจอย่างกว้างขวางในการออกหมายศาล หรืออาจจะร่วมมือกับพนักงานอัยการและเสมียนของศาลไปดูที่เกิดเหตุและสอบสวนด้วยตนเองเกี่ยวกับสถานที่และสภาพแวดล้อมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับคดีและนอกจากนี้กฎหมายยังให้อำนาจผู้พิพากษาให้อำนาจในการค้นด้วยผู้พิพากษาอาจจะออกหมายจำกัดขอบเขตของสถานที่เกิดเหตุโดยมีข้อแม้ว่าจะใช้อำนาจนั้นเฉพาะแต่ในเวลากลางวันและในขณะที่มีตัวจำเลยอยู่ ก็สามารถที่จะกระทำได้

แนวความคิดของการตรวจสอบคดี⁹¹

กระบวนการในการตรวจสอบคดีของศาลในกลุ่มประเทศซีวิลลอว์ไม่เหมือนกับการตรวจสอบของศาลในกลุ่มประเทศคอมมอนลอว์ โดยกระบวนการในการตรวจสอบคดีของศาลในกลุ่มประเทศซีวิลลอว์ ศาลจะมีบทบาทเป็นอย่างมากในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเพื่อคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลย ศาลในประเทศฝรั่งเศสมีอำนาจหน้าที่อย่างกว้างขวางในการสอบสวนคดีอาญาเพื่อพิสูจน์ความจริงของคดีโดยเฉพาะในชั้นก่อนฟ้องคดีอาญากฎหมายกำหนด

⁹¹ วิศิษฐ์ วิศิษฐ์สรอรรถ. (2537). *การตรวจสอบดุลพินิจของฝ่ายบริหารในประเทศฝรั่งเศส*. ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ศาลยุติธรรม. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก <http://www.library.coj.go.th/indexarticle2.php>. [2559, 28 เมษายน]

บทบาทของศาลและพนักงานอัยการให้มีหน้าที่ควบคุมการค้นหาคำความจริงตรวจสอบคดีและการไต่สวนข้อเท็จจริงเบื้องต้นของคดีอาญา

การตรวจสอบคดีของศาลก่อนการพิจารณาคดีของประเทศฝรั่งเศสเป็นไปเพื่อตรวจสอบประเมินคุณค่าของพยานหลักฐาน ตลอดจนรวบรวมพยานหลักฐานในคดีที่เป็นความผิดประเภท *délit* หรือ *crime* เพื่อพิจารณาว่าพยานหลักฐานในคดีนั้นๆ มีเพียงพอที่จะฟ้องร้องผู้ต้องหาต่อศาลที่มีเขตอำนาจหรือไม่และป้องกันมิให้คดีที่มีพยานหลักฐานไม่เพียงพอเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล อีกทั้งเพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาเนื่องจากว่าคดีอาญานั้นเริ่มต้นจากการสอบสวนเบื้องต้นโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีอำนาจในการสอบสวนหรือโดยพนักงานอัยการมาแล้ว แต่องค์กรดังกล่าวถือว่าเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในฝ่ายบริหารกฎหมายจึงกำหนดให้ฝ่ายตุลาการมีหน้าที่ในการตรวจสอบความถูกต้องของการสอบสวนเบื้องต้นดังกล่าวที่ฝ่ายบริหารได้ดำเนินการจึงได้กำหนดให้มีผู้พิพากษาไต่สวนทำการสอบสวนคดีชั้นเตรียมฟ้องเมื่อผู้พิพากษาไต่สวนได้ทำการไต่สวนคดีเสร็จแล้วผู้พิพากษาไต่สวนมีอำนาจส่งฟ้องจำเลยต่อศาลที่มีเขตอำนาจตัดสินคดี หรือสั่งไม่ฟ้องจำเลยและปล่อยตัวจำเลยไปซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้ใช้กับการกระทำความคิดอาญาประเภท *délit* และ *crime* เท่านั้น โดยเฉพาะกรณีความคิดประเภท *crime* กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบังคับให้ต้องขอให้ศาลทำการไต่สวนในทุกคดี²²

การตรวจสอบความเชื่อมั่นในการไต่สวนมูลฟ้องก่อนการประทับฟ้อง²³

ระบบการตรวจสอบคดีในประเทศฝรั่งเศสมีแนวทางในการตรวจสอบอยู่ 2 ประเภท คือ

(1) โดยผู้พิพากษาไต่สวน

คุณสมบัติของผู้พิพากษาไต่สวนนั้นต้องเป็นผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่พิพากษาคดีอยู่ด้วยและได้รับการคัดเลือกมาจากศาลชั้นต้นแต่ก็มีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ต่างหากอีกว่าหากผู้พิพากษาท่านนั้นได้มีการไต่สวนคดีใดแล้วจะไม่สามารถทำการพิจารณาพิพากษาคดีที่ตนได้ไต่สวนไว้ก่อนได้

ผู้พิพากษาไต่สวนมีอำนาจไต่สวนคดีอาญาทั้งประเภท *délit* หรือ *crime* ที่ได้ดำเนินการสอบสวนเบื้องต้นโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ และส่งเรื่องต่อมาให้พนักงานอัยการเพื่อทำการสอบสวน พนักงานอัยการจะต้องร้องขอต่อผู้พิพากษาไต่สวนให้ทำการไต่สวนคดีนั้น โดยผู้พิพากษาไต่สวนไม่มีอำนาจเริ่มต้นการสอบสวนดังกล่าวด้วยตนเองผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่นี้จะได้รับอำนาจในการไต่สวนอย่างกว้างขวางโดยมีอำนาจในการจับ และกักขังผู้ต้องหา ออกหมายค้นและหมายยึด รวมทั้งทำหน้าที่สอบสวนคดีซึ่งปกติการสอบสวนคดีนี้จะป็นหน้าที่ของพนักงานตำรวจที่จะต้องแจ้ง

²² ใญญา แสงสุข. (2549). *กระบวนการตรวจสอบก่อนการพิจารณาคดี*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 78.

²³ พัฒนพงศ์ สมานเกียรติสกุล. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 72. หน้า 45-47.

รายงานมาให้พนักงานอัยการทำหน้าที่สอบสวนผู้ต้องหาและพยานอื่นทั้งยังมีอำนาจสืบหาข้อมูลประวัติของผู้ต้องสงสัยตลอดจนอำนาจดำเนินการใดๆที่ผู้พิพากษาคิดว่าเหมาะสมและยังผลให้ได้มาซึ่งความจริงที่เกี่ยวกับคดีเพื่อประกอบในการตัดสินใจในกระบวนการนี้

เมื่อพนักงานอัยการร้องขอต่อผู้พิพากษาไต่สวนให้ทำการไต่สวนผู้พิพากษาไต่สวนต้องตรวจสอบเงื่อนไขเบื้องต้นก่อนว่า กฎหมายได้ให้อำนาจศาลในการดำเนินการหรือไม่หากไม่มีการสอบสวนเบื้องต้นมาก่อนหรือคดีขาดอายุความแล้วหรือคดีไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะส่งฟ้องไปยังศาลที่มีอำนาจเพื่อพิจารณาผู้พิพากษาไต่สวนต้องออกคำสั่งปฏิเสธไม่รับฟ้องคดีดังกล่าวแต่หากไต่สวนเสร็จแล้วเห็นว่ามีพยานหลักฐานที่ชัดเจนและเห็นควรที่จะส่งเรื่องให้ศาลพิจารณาต่อไปผู้พิพากษาก็จะออกคำสั่งรับคดีนั้นไว้ เพื่อพิจารณาในศาลที่มีเขตอำนาจ

(2) ศาลอุทธรณ์ไต่สวน⁹⁴

ศาลอุทธรณ์ไต่สวน หรือศาลไต่สวนชั้นที่ 2 เป็นแผนกหนึ่งของศาลอุทธรณ์ มีผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่จำนวน 3 คนซึ่งทั้งหมดจะเป็นผู้พิพากษาที่มาจากศาลอุทธรณ์ โดยศาลอุทธรณ์ไต่สวนดังกล่าวถือกำเนิดขึ้นมาเนื่องจากปัญหาการให้อำนาจผู้พิพากษาไต่สวนในการไต่สวนคดีซึ่งมีอยู่อย่างมากมายอาจทำให้ผู้พิพากษาไต่สวนใช้อำนาจดังกล่าวไปในทางที่มีชอบดั่งนั้นจึงต้องมีกระบวนการที่ใช้ในการควบคุมการใช้อำนาจของผู้พิพากษาไต่สวนอีกชั้นหนึ่งก่อนที่จะส่งเรื่องให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาต่อไป

บทบาทของศาลอุทธรณ์ไต่สวน ไม่เพียงแต่มีหน้าที่พิจารณาคำฟ้องอุทธรณ์หรือตรวจสอบความถูกต้องของกระบวนการตรวจสอบคดีเท่านั้นแต่ยังมีบทบาทในการทบทวนการตรวจสอบคดีโดยทำหน้าที่ตรวจสอบความผิดพลาดในการไต่สวนของผู้พิพากษาไต่สวนซึ่งคดีที่จะสามารถอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ไต่สวนได้คือคดีที่มีความร้ายแรงเท่านั้น วิธีการพิจารณาไต่สวนของศาลจะถือว่าเป็นความลับแต่ก็เปิดโอกาสให้คู่ความและทนายความสามารถเข้าร่วมในการพิจารณาไต่สวนได้การค้นหาคำความจริงจะมีลักษณะของการสอบสวนหาข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้งต่างๆจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรและศาลสามารถสั่งให้คู่ความมาปรากฏตัวต่อศาลได้⁹⁵

ศาลอุทธรณ์ไต่สวนมีอำนาจตรวจสอบคดีได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งไม่เพียงแต่ตรวจสอบข้อเท็จจริงที่ปรากฏในสำนวนที่ได้รับเท่านั้น แต่มีอำนาจในการตรวจสอบข้อเท็จจริงทั้งหมดของคดี ซึ่งรวมไปถึงอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย เช่น

(1) มีอำนาจที่จะปล่อยตัวผู้ถูกกล่าวหา หรือจำเลย

⁹⁴ อุทัย อาทิวา. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 10. หน้า 2.

⁹⁵ ปัญญา แสงวงสุข. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 92. หน้า 80.

(2) มีอำนาจสั่งให้ทำการสอบสวนผู้ที่มีความเกี่ยวข้องในคดีที่เป็นตัวการ หรือผู้สนับสนุนที่ปรากฏในสำนวนการสอบสวน แต่ไม่ได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาไต่สวน

(3) มีอำนาจสั่งให้ทำการสอบสวนข้อเท็จจริงเพิ่มเติมหากพิจารณาแล้วเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ต่อรูปคดี

(4) มีอำนาจกลับคำสั่งของผู้พิพากษาไต่สวนที่อุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ไต่สวนซึ่งศาลอาจดำเนินการได้ 2 วิธีคือศาลอุทธรณ์ไต่สวนรับคำอุทธรณ์ไว้และดำเนินการสอบสวนต่อไปหรือส่งคำฟ้องและเอกสารประกอบนั้นกลับไปให้ผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่ไต่สวนมาตั้งแต่ต้นดำเนินการหรือให้ผู้พิพากษาไต่สวนรายอื่นดำเนินการใหม่ก็ได้

(5) หากกระบวนการไต่สวนไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลอุทธรณ์ไต่สวนสามารถประกาศให้การไต่สวนทั้งหมดหรือแต่บางส่วนเป็นการไต่สวนที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและมีทางเลือกอีกว่าศาลอุทธรณ์ไต่สวนรับคำอุทธรณ์ไว้แล้วให้ดำเนินการสอบสวนต่อไปหรือจะส่งคำฟ้องและเอกสารประกอบกลับไปให้ผู้พิพากษาที่ทำหน้าที่ไต่สวนมาแต่ต้นดำเนินการหรือผู้พิพากษาไต่สวนรายอื่นเป็นผู้ดำเนินการก็ได้

1. ศาลไต่สวน⁶⁶ในประเทศฝรั่งเศสแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

(1) ศาลไต่สวนชั้นที่หนึ่ง มีผู้พิพากษาไต่สวนทำหน้าที่ในการไต่สวนคดี

(2) ศาลไต่สวนชั้นที่สองมีผู้พิพากษาที่เป็นองค์คณะจำนวน 1 คน ทำหน้าที่ไต่สวนและมีผู้พิพากษาทำหน้าที่คอยให้การช่วยเหลือผู้พิพากษากรณีจำเป็นอีกจำนวน 2 คน

อำนาจหน้าที่ของศาลไต่สวนคือมีหน้าที่สอบสวนเพื่อการพิจารณาพยานหลักฐานที่โจทก์นำมาฟ้องต่อศาลนั้นว่ามีเพียงพอที่จะนำคดีไปสู่การพิจารณาพิพากษาของศาลหรือไม่ซึ่งเสมือนเป็นการตรวจสอบคดีอาญาที่พนักงานอัยการยื่นฟ้องผู้กระทำความผิดมายังศาล

2. ศาลตัดสินคดี⁶⁷มีหน้าที่ในการพิจารณาและพิพากษาคดี โดยในประเทศฝรั่งเศสจะแบ่งศาลตัดสินคดีออกเป็น 3 ศาลตามระดับของคดีอาญาคือ

(1) ศาล La Tribunal de Police เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีประเภทลหุโทษ contravention ประกอบไปด้วยผู้พิพากษา 1 คน

(2) ศาล La Tribunal correctional เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีประเภทโทษชั้นกลาง délit ประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คนมีอำนาจพิจารณาคดีแต่บางกรณีมีผู้พิพากษา 1 คน

⁶⁶ ธนัทธกร ผูกมิตร. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 32. หน้า 60-63.

⁶⁷ ปกป้อง ศรีสนิท. (2552). ระบบกล่าวหาและระบบไต่สวนในวิธีพิจารณาความอาญาบนหลักนิติธรรม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา. หน้า 137.

(3) ศาล La Cour d'assises เป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีประเภท crime ประกอบด้วยผู้พิพากษา 3 คนและลูกขุนอีก 9 คน

บทบาทของผู้พิพากษาในศาลที่ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีจะมีความแตกต่างกันออกไป โดยผู้พิพากษาศาล La Tribunal de Police ผู้เป็นเจ้าของสำนวนจะพิจารณาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสำนวนคดีนั้นๆเพื่อประกอบการพิจารณาคดีด้วยตนเองแต่หากคดีใดที่ต้องดำเนินการเร่งด่วนผู้พิพากษาอาจจะมอบหมายให้พนักงานอัยการเป็นผู้นำเนินการพิจารณาข้อเท็จจริงในสำนวนคดีแทนได้

สำหรับศาล La Tribunal correctional ผู้พิพากษาส่วนใหญ่มักจะไม่ค่อยมีเวลาวิเคราะห์สำนวนเท่าใดนัก ผู้พิพากษามักจะใช้วิธีการพิจารณาจากพยานเอกสารที่สำคัญๆเพื่อให้ได้ความจริง ในคดีส่วนใหญ่ผู้พิพากษาศาล La Cour d'assises มีหน้าที่ตรวจสอบสำนวนรวมทั้งพยานหลักฐานอื่น ทั้งและสามารถสอบถามเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงจากผู้ถูกกล่าวหาและจำเลยได้ด้วยซึ่งถือว่าเป็นบทบาทหลักของผู้พิพากษานอกจากจะมีหน้าที่หลักในการพิจารณาคดีแล้วยังมีหน้าที่ในการอบรมลูกขุนด้วย เพราะการพิจารณาคดีในศาล La Cour d'assises นี้ยังมีการใช้อยู่ในระบบลูกขุน

การที่ประเทศฝรั่งเศสยังคงยึดหลักระบบลูกขุนอยู่นั้นอันเนื่องมาจากแนวคิดที่ว่า“ไม่มีอำนาจใดที่จะมาเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของประชาชนได้เว้นแต่การกระทำหรือการตัดสินใจนั้นมิชอบด้วยกฎหมาย” ดังนั้นคำวินิจฉัยของคณะลูกขุนในศาลจึงไม่สามารถอุทธรณ์ต่อไปอีกได้ถือเป็นศาลสุดท้ายในการพิจารณาปัญหาข้อเท็จจริงในคดีความผิดโทษหนัก Crime⁸⁸

บทบาทของศาลในประเทศฝรั่งเศสนั้นกำหนดให้ศาลมีบทบาทอย่างสูงในการดำเนินการค้นหาความจริง ศาลถือเป็นองค์กรที่มีบทบาทที่สำคัญที่สุดในการพิจารณาคดีอาญา ส่วนคู่ความเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือศาลในการค้นหาความจริงเท่านั้นศาลจะทำหน้าที่ในการควบคุมการพิจารณาคดีการไต่สวนผู้ถูกกล่าวหาและทำหน้าที่ในการค้นหาพยานหลักฐานศาลมีอำนาจอย่างกว้างขวางในการดำเนินการให้ได้มาซึ่งความจริงทั้งหมดของคดีและมีอำนาจในการค้นหาพยานหลักฐานที่มีความสำคัญเพื่อนำมาประกอบในการพิจารณาและเพื่อประโยชน์ในการตัดสินคดีโดยจะไม่พิจารณาแต่เฉพาะพยานหลักฐานที่โจทก์หรือจำเลยเสนอต่อศาลเท่านั้นผู้พิพากษาสามารถค้นหาความจริงได้ทั้งจากภายในและจากภายนอกของคดีที่ฟ้องร้องซึ่งจะมีความแตกต่างจากในระบบของการค้นหาความจริงในประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างชัดเจนที่ศาลจะต้องวางตัวเป็นกลางโดยการพิจารณาพยานหลักฐานที่โจทก์และจำเลยนำเสนอเท่านั้น”⁸⁹

⁸⁸ โกลเมน ภัทรภิมย์. อังแล้วเชิงอรรถที่ 63. หน้า 35.

⁸⁹ รจิต แสงสุก. (2539). *มาตรการกักขังผู้ต้องหาอาญา ก่อนการพิจารณาของศาล*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 99.

การที่ศาลในประเทศฝรั่งเศสมีบทบาทหน้าที่ในการค้นหาความจริงอย่างกว้างขวางนั้นมาจาก “หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ” ซึ่งทั้งศาล พนักงานอัยการ และตำรวจต่างเป็นเจ้าพนักงานแห่งรัฐและต่างได้กระทำการในนามของรัฐจึงไม่อาจเป็นคู่ต่อสู้ของผู้ถูกกล่าวหาได้แต่ควรที่จะต้องกระตือรือร้นที่จะค้นหาความจริงให้ปรากฏโดยความร่วมมือกันของทุกฝ่ายโดยเฉพาะศาลที่จะวางเฉยไม่ได้แต่จะต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญในการค้นหาความจริงให้ปรากฏเพราะศาลอยู่ในฐานะเป็นผู้ตรวจสอบ เมื่อพิจารณากระบวนการไต่สวนมูลฟ้องของต่างประเทศประกอบกับประเทศไทยแล้ว สามารถสรุปข้อดีและข้อเสียของการไต่สวนมูลฟ้องในกรณีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้ดังต่อไปนี้¹⁰⁰

ข้อดีของการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์¹⁰¹

1. เป็นการช่วยถ่วงดุลการดำเนินการของรัฐ กล่าวคือพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการอีกชั้นหนึ่งตามหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล โดยองค์กรศาลและยังเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของจำเลยโดยให้หลักประกันว่าการดำเนินการฟ้องร้องคดีควรจะต้องมีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้ เพื่อให้เป็นการสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการไต่สวนมูลฟ้องอย่างแท้จริง

2. ศาลไม่จำเป็นต้องเสียเวลาในการดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไปหากไต่สวนมูลฟ้องแล้วเห็นว่าคดีไม่มีมูล ศาลก็ไม่ต้องรับฟ้องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาและจำเลยที่ถูกคุมขังอยู่ก็จะได้รับการปล่อยตัวไป

3. จำเลยสามารถใช้สิทธิให้การแก้คดีในชั้นไต่สวนมูลฟ้องได้

4. พนักงานอัยการจำเลย และศาลจะให้ความสำคัญกับกระบวนการไต่สวนมูลฟ้องมากขึ้น
ข้อเสียของการไต่สวนมูลฟ้องในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์

1. เป็นการไต่สวน ดำเนินการพิจารณาที่ซ้ำซ้อนกันและเป็นการเสียเวลาแก่ศาล พยานรวมถึงผู้เสียหายแลจำเลยที่จะต้องไปให้ปากคำหลายครั้งทั้งในชั้นสอบสวนในชั้นพนักงานอัยการหากมีการสอบสวนเพิ่มเติมในชั้นไต่สวนมูลฟ้องและในชั้นศาลที่พิจารณาคดี

2. การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีล่าช้าเป็นผลเสียกับจำเลยซึ่งถูกคุมขังอยู่ระหว่างการพิจารณาคดี

¹⁰⁰ อุทุมพร จุณนิพิฐวงษ์. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 25. หน้า 51.

¹⁰¹ ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 46. หน้า 78.